

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Osallisuutta opiskeluun

Kuinka ammattiin opiskelevien osallisuus ilmenee
ja kuinka osallisuutta saadaan lisättyä?

Emilia Eteläaho

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

05 / 2016

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Emilia Eteläaho	Sivumäärä 40 ja 19 liitesivua
Työn nimi Osallisuutta opiskeluun – Kuinka ammattiin opiskelevien osallisuus ilmenee ja kuinka osallisuutta saadaan lisättyä?	
Ohjaava(t) opettaja(t) Tarja Jukkala	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Keski-Pohjanmaan Koulutusyhtymä, Kokkola	
Tiivistelmä <p>Tämän opinnäytetyön aiheena on osallisuus ammattiin opiskelevien parissa. Opinnäytetyössä tarkastellaan osallisuuden toteutumista Keski-Pohjanmaan ammattiopistossa ja etsitään hyviä kehittämisideoita osallisuuden tukemiseksi ja kehittämiseksi. Osallisuus on aiheena ajankohtainen ja tärkeä. Käsitteellä osallisuus on monia tulkintamuotoja, mutta osallisuuden kokemisen voi kuvailla olevan osa hyvinvointia. Sitä kautta nuori löytää keinoja vaikuttaa yhteisöönsä, ja olemaan osa sitä. Osallisuus on myös tärkeä aihe yhteisöpedagogin ammattiosaamisesta puhuttaessa.</p> <p>Työn tilaaja on Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä. Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä jakaantuu ammattiopistoon ja aikuiskoulutukseen. Keski-Pohjanmaan ammattiopistossa koulutusta järjestetään neljällä toimialalla Kokkolan ammattikampuksella ja Kokkolan hyvinvointikampuksella. Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymällä osallisuutta tuetaan esimerkiksi tutor- ja opiskelijakuntatoiminnan kautta.</p> <p>Toteutin opinnäytetyön laadullisena tutkimuksena haastattelujen ja kyselyiden muodossa. Haastattelin neljää osallisuuden parissa työskentelevää alan asiantuntijaa ja toteutin kyselyt Keski-Pohjanmaan ammattiopiston kolmannen vuosikurssin opiskelijoille, tutoreille sekä opiskelijakunnan hallitukselle.</p> <p>Toteuttamistani kyselyistä kartoitin osallisuuden nykytilaa ammattiopistossa. Kyselyistä myös selvisi hyviä ideoita opiskelijoilta osallisuuden kehittämiseksi. Haastattelut puolestaan avasivat paljon hyviä käytäntöjä ja toimintamalleja tukemaan ja kehittämään osallisuutta.</p>	
Asiasanat osallisuus, osallistaminen, nuoret, ammattiopisto	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Emilia Eteläaho	Number of Pages 40 appendixes 19
Title Participation in School – How participation occurs in vocational school and how to increase participation?	
Supervisor(s) Tarja Jukkala	
Subscriber and/or Mentor The Federation of Education in Central Ostrobothnia	
<p>Abstract</p> <p>The subject of the thesis is participation among students in vocational school. The aim of my thesis was to explore participation in The Federation of Education in Central Ostrobothnia and find good development ideas to develop participation. Participation is a timely and important subject. The concept of participation has many different interpretations but it can be described as a part of wellbeing. Through participation young people can find ways to influence their community and to be a part of it. Participation is also an important subject regarding community educators professional competence.</p> <p>The order for the thesis came from The Federation of Education in Central Ostrobothnia. The Federation of Education in Central Ostrobothnia consists of 7 vocational schools and an adult education unit. They arrange vocational upper secondary education for young students and for adults. The main campus is in Kokkola. In The Federation of Education in Central Ostrobothnia participation is supported by tutor activities and student union activities.</p> <p>I gathered my research material by interviews and surveys. I interviewed 4 people working with participation and carried out a survey for the students, tutors and student union of the vocational school. Through the surveys I researched participation and its current state in vocational school. The surveys also offered great ideas to develop participation. Through the interviews I learned about good practices and approaches to support and develop participation.</p>	
Keywords Participation, involvement, young people, vocational upper secondary education	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ	6
2.1 Keski-Pohjanmaan ammattiopisto	7
2.2 Osallisuuden vahvistaminen Keski-Pohjanmaan ammattiopistossa	7
2.3 Opiskelijakuntatoiminta	8
3 OSALLISUUDEN MONET MUODOT	9
3.1 Roger Hart - Osallisuuden tikapuut	10
3.2 Harry Shier – Osallisuuden tasot	12
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	15
4.1 Kysely kolmannen vuosikurssin opiskelijoille	16
4.2 Kysely Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän tutoreille	22
4.3 Kysely Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän opiskelijakunnan hallitukselle	27
4.4 Haastattelujen tuloksia	31
5 HAVAINTOJA JA TULKINTOJA	33
5.1 Osallisuuden merkitys	34
5.2 Kehittämisehdotukset	35
6 LOPUKSI	38
LÄHTEET	40
LIITTEET	42

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö on tehty Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymälle. Opinnäytetyön aiheena oli tutkia osallisuutta ammattiin opiskelevien keskuudessa ja löytää hyviä kehittämisideoita osallisuuden lisäämiseksi. Toteutin kolme kyselyä Keski-Pohjanmaan ammattiopiston opiskelijoille sekä haastattelin neljää osallisuuden parissa työskentelevää alan asiantuntijaa.

Tutkimuskysymykseni opinnäytetyössäni ovat

- Miten osallisuus näkyy Keski-Pohjanmaan ammattiopistossa?
- Kuinka osallisuutta pyritään tukemaan ammattiopistossa?
- Miten osallisuus koetaan nuorten keskuudessa?
- Mitkä ovat hyviä osallisuuden muotoja?
- Kuinka osallisuutta voidaan kehittää?

Osallisuus on monitasoinen ilmiö. Käsitteenä osallisuus on alkanut vakiintua nuorisotyön kentässä, mutta sillä on edelleen monia tulkintamuotoja ja määritelmiä. Osallisuutta voidaan myös tarkastella monista eri näkökulmista, kuten yksilö- ja yhteisötasolla. Parhaimmillaan osallisuus voimaannuttaa ja sitouttaa jaettuun päätöksentekoon (Perälä, Hietanen-Peltola, Halme, Kanste, Pelkonen, Peltonen, Huurre, Pihkala, Heiliö 2015, 64). Osallisuuden kokeminen on osa hyvinvointia, sitä kautta nuori löytää keinoja vaikuttaa yhteisöönsä, ja olemaan osa sitä (Rasku-Puttonen, 155).

Nivelvaiheessa olevan nuoren kiinnittyminen opiskelupaikkaan on olennaista. Jos nuori tuntee olevansa osallinen ja kokee tulevansa kuulluksi opiskeluympäristössään, opintojen keskeyttäminen on myös epätodennäköisempää. Osallisuuden kokemuksen merkityksestä lähti myös ideani opinnäytetyölleni. Halusin selvittää, kuinka osallisuus ilmenee ammattiin opiskelevien kesken, kuinka osallisuutta pyritään tukemaan ylemmiltä tahoilta ja kuinka nuoret itse kokevat osallisuuden. Halusin tutkia hyviä osallisuuden muotoja ja tasoja sekä löytää hyviä käytäntöjä, jotta osallisuutta saataisiin kehitettyä ammattiin opiskelevien parissa. Osallisuudella on myös tärkeä rooli

yhteisöpedagogin ammattiosaamisesta puhuttaessa ja aihe kiinnostaa minua myös tästä syystä.

Lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskeluhoitoa ohjaa 1.8.2014 voimaantunut oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. Siinä säädetään opiskelijan oikeudesta opiskeluhoitoon sekä opiskeluhoollon järjestämisestä. Lain tarkoituksena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä, hyvinvointia ja osallisuutta sekä ehkäistä ongelmien syntymistä ja turvata varhainen tuki sitä tarvitseville. Tarkoitus on edistää myös oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyttä ja turvallisuutta sekä esteettömyyttä. Lisäksi lain tarkoitus on vahvistaa opiskeluhoollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä sekä varmistaa opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhoitopalvelujen yhdenvertainen saatavuus.

Tämän lain tarkoituksena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä; edistää oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyttä ja turvallisuutta, esteettömyyttä, yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä; turvata varhainen tuki sitä tarvitseville; turvata opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhoitopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu; vahvistaa opiskeluhoollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä. (Finlex 1287/2013.)

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Koulutusta ammatilliseen perustutkintoon järjestävät ammatilliset oppilaitokset, erityisoppilaitokset ja kansanopistot. Ammatillista peruskoulutusta järjestetään lähes kaikilla aloilla. Noin 45 prosenttia ikäluokasta aloittaa ammatillisessa peruskoulutuksessa joko peruskoulun tai ylioppilastutkinnon jälkeen. Ammatilliseen perustutkintoon johtavan koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä valmiuksia itsenäisen ammatin harjoittamiseen. Tavoitteena on tukea opiskelijoiden kehitystä hyviksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi, tukea elinikäistä oppimista ja antaa tarpeellisia tietoja ja taitoja jatko-

opintoihin, harrastuksiin ja persoonallisuuden kehittämiseen. (Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä 2016.)

2.1 Keski-Pohjanmaan ammattiopisto

Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä jakaantuu ammattiopistoon ja aikuiskoulutukseen. Keski-Pohjanmaan ammattiopistossa koulutusta järjestetään neljällä toimialalla Kokkolan ammattikampuksella ja Kokkolan hyvinvointikampuksella. Toimipaikkoja on myös Kälviällä, Kannuksessa, Toholammilla Kaustisella sekä Perhossa. Opiskelijoita on yhteensä noin 4000. (Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä 2016.)

2.2 Osallisuuden vahvistaminen Keski-Pohjanmaan ammattiopistossa

Keski-Pohjanmaan ammattiopistossa pyritään edistämään opiskelijoiden osallisuutta ja huolehtimaan siitä, että opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua oppilaitoksen toimintaan ja sen kehittämiseen sekä ilmaista mielipiteensä opiskelijoiden asemaan liittyvissä asioissa. Opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä järjestyssääntöjen valmisteluun. (Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän Opiskelijaraportti 2015, 29.)

Oppilaitoksella on opiskelijoista muodostuva opiskelijakunta. Opiskelijakunnan tehtävänä on edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista sekä kehittää opiskelijoiden ja koulutuksen järjestäjän välistä yhteistyötä. Opiskelijakunnat myös osaltaan valmistavat opiskelijoita aktiiviseen ja kriittiseen kansalaisuuteen. Keski-Pohjanmaan ammattiopistolla tehdään myös useita kyselyitä opiskelijoille, jotta saadaan selville heidän näkemyksiään toiminnan kehittämiseksi. Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän opiskelijoille tarkoitettu opiskelijayhdistys Keko luo ja kehittää opiskelijoille vapaa-ajan toimintaa ja valvoo opiskelijoiden etuja opiskelun ajan. Opiskelijayhdistyksen hallitukseen valitaan joka vuosi uusia jäseniä sekä varajäseniä opiskelijoista. Opiskelijoiden hyvinvointia ja sitoutumista opintoihin edistetään myös luomalla edellytyksiä opiskelijoiden omaan osallisuuteen perustuvaan toimintaan. (mt., 29.)

Keski-Pohjanmaan ammattiopistossa on useita erilaisia yhteistyötapoja ja toimenpiteitä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa osallisuuden vahvistamiseksi muun muassa: Kotiväen illat, Wilma tiedottamisen välineenä, Avointen ovien päivät, Äidit ja kasit, Ryhmytymispäivä, Yhteisöpäivät, Yläkoulujen vanhempain illat, Opiskelijakunta, Tutor-toiminta, Liikuntapäivät, Hyvinvointipäivät, Liikennevalistus, Saku Stars, Saku Sports, Vuosisuunnitelman mukaiset teemapäivät, Keke ja savuttomuusryhmän teemat. (mt., 29.)

2.3 Opiskelijakuntatoiminta

Opiskelijoiden osallisuudesta ja opiskelijakunnasta säädetään laissa ammatillisesta koulutuksesta. Vuoden 2014 alussa voimaan astuneessa muutoksessa on pykälässä 36 määritelty aikaisempaa tarkemmin koulutuksen järjestäjän velvollisuudet, opiskelijoiden oikeudet ja opiskelijakunnan tehtävät:

Koulutuksen järjestäjän tulee edistää kaikkien opiskelijoiden osallisuutta ja huolehtia siitä, että kaikilla opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua oppilaitoksen toimintaan ja kehittämiseen sekä ilmaista mielipiteensä opiskelijoiden asemaan liittyvistä asioista. Opiskelijoille tulee järjestää mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä 28 §:n 4 momentissa tarkoitetun järjestyssäännön valmisteluun. (Finlex 36 § 2013/1269)

Laissa myös määrätään, että jokaisella oppilaitoksella, jossa järjestetään tässä laissa tarkoitettua koulutusta, tulee olla sen opiskelijoista muodostuva opiskelijakunta. (Finlex 36 § 2013/1269) Opiskelijakunta muodostuu kaikista opiskelijoista, joiden joukosta valitaan heitä edustava hallitus. Kaikilla opiskelijoilla on mahdollisuus hakeutua mukaan opiskelijakunnan hallituksen toimintaan. Hallituksen tehtävänä on toimia linkkinä opiskelijoiden ja oppilaitoksen henkilökunnan välillä, kehittää opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksia sekä toimia yhteishengen kohottajana. (Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä, Opiskelijaraportti 2015, 29.)

Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymällä opistokohtaiset opiskelijakunnat ovat virallinen opiskelijoiden yhteinen vaikutuskanava oman opiston asioihin. Opistojen opiskelijakunnat valitsevat hallituksen jäsenet yhteiseen Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän opiskelijayhdistykseen, joka on opiskelijoiden virallinen vaikutuskanava koulutuksen

ja opiskelijoiden yhteistoiminnan kehittämiseksi koko koulutusyhtymässä. Opiskelijoiden vaikutuskanavia ovat lisäksi edustus koulutusyhtymän johtokunnissa ja tiimeissä ja ammattiosaamisen toimikunnassa. Lisäksi nuorten koulutuspalvelutiimi ja opiskelijajyhdistyksen hallitus käsittelevät vähintään kerran lukuvuodessa yhdessä ajankohtaisia asioita. (Opiskelijan ja huoltajan opas 2010, 21-22.)

3 OSALLISUUDEN MONET MUODOT

Osallisuus on alkanut käsitteenä vakiintua nuorisotyön kentässä, mutta sillä on edelleen monia tulkintamuotoja ja sen aukoton määrittelemine on lähestulkoon mahdotonta. Helena Rasku-Puttonen kuvaa osallisuuden tarkoittavan kansalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristön kehittämiseen ja päätöksentekoon (Rasku-Puttonen 2008, 155). Vehviläinen kuvailee yhden osallisuuden näkemyksistä liittävän osallisuuden köyhyyden ja syrjäytymisen poistoon, *osattomuuden poistoon*; toinen kytkee osallisuuden kansalaiseen perusoikeuksiin ja kolmas näkemys pyrkii *valtauttamaan* kansalaisia. Valtauttamisesta puhuttaessa osallisuuden lisääntyminen merkitsee nuoren vallan ja resurssien lisääntymistä oman elämän hallinnassa tai yhteiskunnallisessa ja paikallisessa päätöksenteossa. (Vehviläinen 2006, 76.) Käsitteen kohdalla ongelmaksi nousee myös osallisuuden kokemuksellinen luonne – osallisuus ja osattomuus ovat ensisijaisesti yksilöllisiä tunteita ja kokemuksia, joista ei voi puhua toisten ihmisten puolesta (Raivio & Karjalainen 2013, 14).

Osallisuudesta puhuttaessa ei myöskään puhuta vain osallistumisesta tai läsnä olemisesta. Osallisuuden toteutumiseksi on oleellista, että opiskelijat ovat mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja arvioimassa toimintaa, johon he osallistuvat ja jossa tehdään heitä koskevia päätöksiä. Oppilastasolla osallisuus on sosiaalista toimintaa, yhteisöön kuulumista ja yhteisöllisyyttä. Osallisuuden edistäminen puolestaan on sitä, että opiskelijat kuuluvat oppilaitosyhteisöön ja että yhteisön jäsenillä on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin. Osallisuuden vahvistaminen myös tukee koko oppilaitoksen hyvinvointia. (Perälä ym. 2015, 64).

Kirsi Kohonen ja Toni Tiala kuvailevat osallisuuden erilaisia muotoja, joita ovat tieto-osallisuus, toimintaosallisuus, suunnitteluosallisuus ja päätösosallisuus. Tieto-osallisuus toteutuu kun olemassa olevista palveluista ja toimintamahdollisuuksista on saatavilla riittävästi tietoa. Toimintaosallisuudessa toimitaan aktiivisesti ja omatoimisesti omassa ympäristössä ja yhteisössä. Suunnitteluosallisuus käsittää mukaan pääsyn palvelujen suunnitteluun ja päätösosallisuus mukaan pääsyn päätöksentekoon. (Kohonen & Tiala 2002, 5-8.)

3.1 Roger Hart - Osallisuuden tikapuut

Roger Hart käyttää käsitettä *osallisuus* puhuttaessa pääsääntöisesti päätöksenteon jakamisen prosessista, joka vaikuttaa yksilön elämään ja yhteisöön, jossa hän elää. Demokratia rakennetaan näiden seikkojen varaan ja se on standardi, jolla demokratiat tulisi arvioida. Osallisuus on kansalaisten perusoikeus. Mielipide siitä, paljonko nuorten tulisi voida vaikuttaa mihinkään, vaihtelee kuitenkin paljon. (Hart 1998, 5.)

Kuvio 1: Hart, Roger 1998, Osallisuuden tikapuut (Children's Participation from Tokenism to Citizenship)

Lasten ja nuorten osallisuuden eri asteita voidaan kuvata erilaisilla tikapuumalleilla, joista Hartin *Osallisuuden tikapuut* (Kuvio 1: The Ladder of Participation), on yksi tunnetuimmista. Malli koostuu kahdeksasta askelmasta ja osallisuuden aste kasvaa aina askelmia ylöspäin edettäessä. Vasta neljäs askel on aitoa osallisuutta, kolmen alimman ollessa erilaisia näennäisosallisuuden muotoja.

Tikapuiden alimpana askelmana on nuorten tietoinen harhaanjohtaminen eli manipulaatio (1. Manipulation). Toinen askelma on nuorten koristeellinen (2. Decoration) rooli, jossa aikuiset käyttävät nuoria toiminnan tukena epäsuorasti ja nuorten osaksi jää ainoastaan näkyvillä oleminen. Hart toteaa länsimaissa yleisimmän osallisuuden muodon olevan tikapuiden kolmas askelma, näennäisyys (3. Tokenism). Tällä tasolla

nuorten mielipiteitä kysytään, mutta heillä on joko vähän tai ei lainkaan keinoja ilmaista niitä. (Hart 1998, 9-10, 14.)

Ensimmäisessä varsinaisen osallisuuden muodossa, neljännellä askelmalla, nuoria kuunnellaan aikuisten ehdoilla (4. Assigned but informed). Tikapuumallin viidennellä askelmalla nuoria kuullaan ja heidät otetaan vakavasti, mutta aikuiset yhä tekevät päätökset (5. Consulted and informed). Kuudes askelma on yhä aikuislähtöistä, mutta nuoret ja heidän mielipiteensä otetaan huomioon päätöksenteon joka vaiheessa (6. Adult-initiated, shared decisions with children). Seitsemäs askelma on nuorista lähtevää toimintaa. Tällä tasolla nuoret suunnittelevat ja toteuttavat oman toimintansa ja aikuiset ovat vain taustalla apuna (7. Child-initiated and directed). Tikapuumallin ylimmällä askeleella on osallisuuden korkein muoto. Tähän kuuluvat projektit, jotka ovat nuorten suunnitteleimia ja organisoimia, ja joissa aikuiset tulevat mukaan vasta päätösten toimeenpanossa tai jatkokehityksessä (8. Child-initiated, shared decisions with adults). Mallin kahdella ylimmällä askelmalla osallisuus on siis nuorista itsestään lähtöisin. (Hart 1998, 9-10; 14.)

Hartin mukaan ei ole tarpeellista, että nuoret toimivat aina ylimmällä osallisuuden askeleella. Nuorilla tulisi olla mahdollisuus valita osaamisensa ja halunsa mukaan, millä osallisuuden asteella milloinkin toimivat. Tärkeää olisikin luoda tilanteita, joissa nuorilla on mahdollisuus valita korkein kykyjensä mukainen osallisuuden taso. Tärkeää on myös luoda tilanteita, joissa vähintään neljännen portaan kriteerit täyttyvät, jolloin nuorten osallistumista voidaan todella kutsua osallisuudeksi. (Hart 1998, 9-10.)

3.2 Harry Shier – Osallisuuden tasot

Harry Shierin *Osallisuuden tasot* (Levels of participation) tarjoaa vaihtoehtoisen mallin osallisuuden tasoista Roger Hartin *Osallisuuden tikapuiden* (Ladder of participation) rinnalle. Shierin mallia ei ole tarkoitettu korvaamaan Hartin mallia vaan sen tarkoitus on toimia tukena osallisuuden parissa työskenteleville, auttaen heitä tarkastelemaan osallisuuden eri muotoja. Hartin mallissa osallisuuden tasoja on kahdeksan; Shierin mallissa tasoja on viisi:

1. Nuoria kuullaan
  2. Nuoria tuetaan heidän mielipiteidensä ilmaisussa
  3. Nuorten mielipiteet otetaan huomioon
  4. Nuoret otetaan mukaan päätöksentekoon
  5. Nuoret jakavat vallan ja vastuun päätöksenteossa
- (Shier 2001, 2-4.)

Jokaisella osallisuuden tasolla ilmenee *avaus* (opening), kun työntekijä on valmis toimimaan kyseisellä tasolla. Tällä tasolla hän tekee päätöksen työskennellä tietyllä tavalla, mutta tähän ei välttämättä ole resursseja. Toinen taso *mahdollisuus* (opportunity) toteutuu kun työntekijän on mahdollista toteuttaa työtään tällä tasolla. Tämän voivat mahdollistaa resurssit (työntekijöiden aika), taidot ja tieto (esimerkiksi koulutuksen kautta) tai uusien menettelyjen kehittäminen. Viimeinen vaihe on *velvollisuus* (obligation), kun tavasta toimia tulee järjestön tai esimerkiksi koulun tukema käytäntö. Tästä muodostuu velvollisuus, jota työntekijöiden täytyy noudattaa. Työskentelytavasta tulee sisäänrakennettu malli. (Shier 2001, 4.)

Osallisuuden tasot

5. Nuoret jakavat vallan ja vastuun päätöksenteossa

Avaukset

Mahdollisuudet

Velvollisuudet

Oletko valmis jakamaan valtaa nuorten kanssa?

Onko nuorten ja aikuisten mahdollista jakaa päätöksentekoa ja valtaa?

Onko vaatimus, että nuoret ja aikuiset jakavat päätöksenteon ja vallan?

4. Nuoret ovat mukana päätöksenteossa

Oletko valmis päättämään nuoret päätöksenteko käsittelyyn?

Onko nuoret mahdollista ottaa mukaan päätöksentekoon?

Onko vaatimus, että nuoret osallistuvat päätöksentekoon?

3. Nuorten näkemykset otetaan huomioon

Oletko valmis ottamaan nuorten näkemykset huomioon?

Onko nuorten näkemykset mahdollista ottaa huomioon päätöksenteossa?

Onko voimassa käytäntö, että nuorten näkemykset otetaan huomioon?

2. Nuoria tuetaan mielipiteidensä ilmaisussa

Oletko valmis tukemaan nuoria mielipiteidensä ilmaisussa?

Onko käytössä aktiviteetteja auttamaan nuoria mielipiteidensä ilmaisussa?

Onko vaatimus, että nuoria tuetaan mielipiteidensä ilmaisussa?

1. Nuoria kuunnellaan

Oletko valmis kuuntelemaan nuoria?

Työskennelläänkö niin, että nuoria on mahdollista kuunnella?

Onko vaatimus, että nuoria kuunnellaan?

ALOITA TÄSTÄ

Kuvio 2. Shier, Harry 2001, Levels of participation (Pathways to Participation: Openings, Opportunities and Obligations)

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

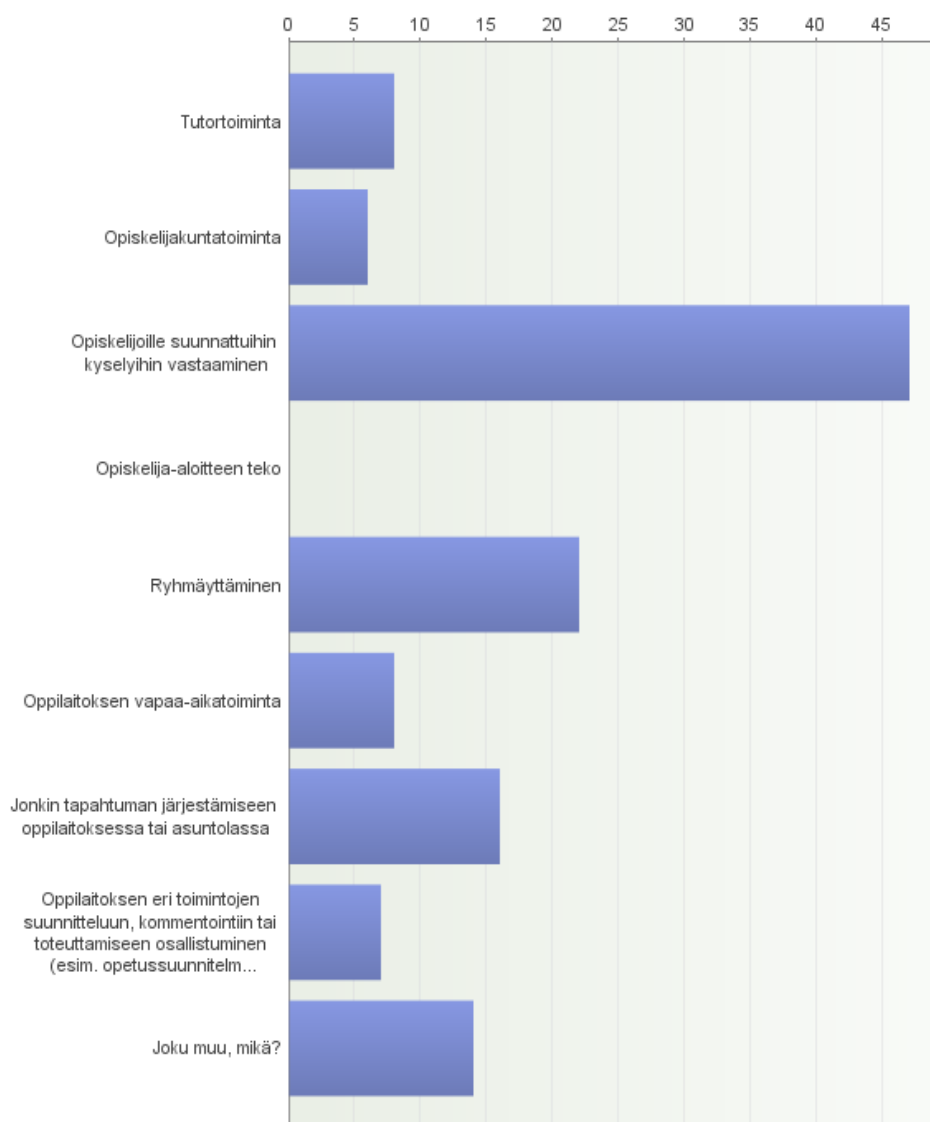
Toteutin tutkimuksen laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Käytin tutkimusmenetelminä sekä kyselyjä, että haastatteluja. Toteutin kyselyt Keski-Pohjanmaan ammattiopiston opiskelijakunnan hallitukselle, tutoreille sekä kolmannen vuosikurssin opiskelijoille. Valitsin aineiston keruutavaksi kyselylomakkeen ja tutkimusstrategiaksi survey-tutkimuksen. Survey-tutkimuksessa tavoitteena on koota kysely- tai haastattelumenetelmillä tietoa suurehkosta määrästä edustavalla satunnaisotannalla valituista tutkimuskohteista. (Jyväskylän yliopiston Koppa 2016.) Kysymyksiksi valitsin avoimet ja monivalintakysymykset. Avointen kysymysten etu on siinä, että vastaajat saavat ilmaista itseään omin sanoin, minkä seurauksena on mahdollista saada monipuolisia vastauksia ja sellaisiakin näkökulmia, joita kyselyn laatija ei ole tullut ajatelleeksi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 185-188.)

Haastattelin neljää osallisuuden parissa ammatikseen työskentelevää henkilöä: Sedun projektikoordinaattoria Raija Marttalaa, Saku ry:n koulutuskoordinaattoria Tiina Hasaria ja menetelmäkehittäjää Susanna Ågrenia sekä Kokkolan osallisuuskoordinaattori Katja Hakolaa. Haastattelun muotona käytin teemahaastattelua. Teemahaastattelun idea on yksinkertainen: kun haluaa tietää mitä joku ajattelee jostakin asiasta, helpointa ja usein kaikkein tehokkaintakin on tietenkin kysyä sitä häneltä (Eskola & Vastamäki 2010, 26). Teemahaastattelun pääpiirteitä ovat valmiiksi mietityt aihepiirit, jotka käydään haastateltavan kanssa läpi, mutta niiden järjestys ja laajuus vaihtelevat haastattelusta toiseen. Käytin teemahaastattelulle ominaisesti suuntaa antavaa haastattelurunkoa tukena. Teemahaastattelun hyviä puolia ovat avoin haastattelutilanne, jossa vastaaja pääsee puhumaan varsin vapaamuotoisesti, niin halutessaan. Haastattelun pääpiirteitä ovat valmiiksi mietityt aihepiirit, jotka käydään haastateltavan kanssa läpi, mutta niiden järjestys ja laajuus vaihtelevat haastattelusta toiseen. Keskustelu saattaa myös ajautua tulkintoihin, joita haastattelija ei ole itse ajattelut haastattelurunkoa laatiessaan. (Eskola & Suoranta 1998, 87-89.)

4.1 Kysely kolmannen vuosikurssin opiskelijoille

Keski-Pohjanmaan ammattikoulun kolmannen vuosikurssin opiskelijoiden kyselyyn vastasi yhteensä 71 oppilasta. Ammatillisen perusasteen kolmannen vuosikurssin opiskelijoita on noin 700 (Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä Opiskelijaraportti 2015, 4). Vastaajista eniten on sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla, sekä tekniikan ja tietojen käsittelyn alalla. Vastaajien sukupuolijakauma jakautui tasaisesti miesten ja naisten välillä.

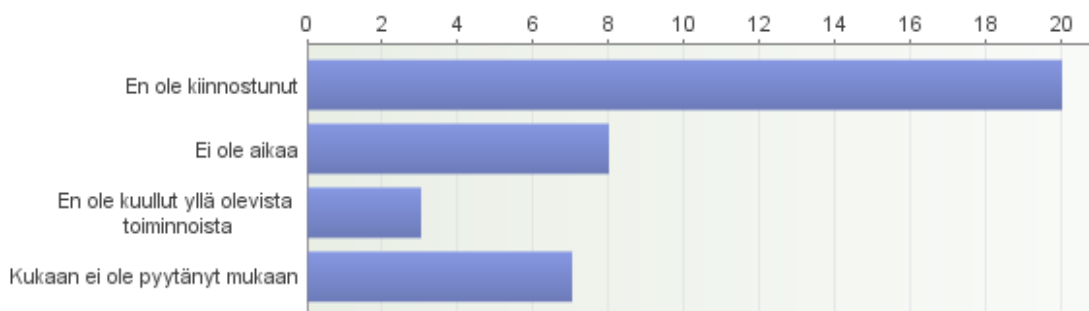
Oletko osallistunut johonkin seuraavista toiminnoista?

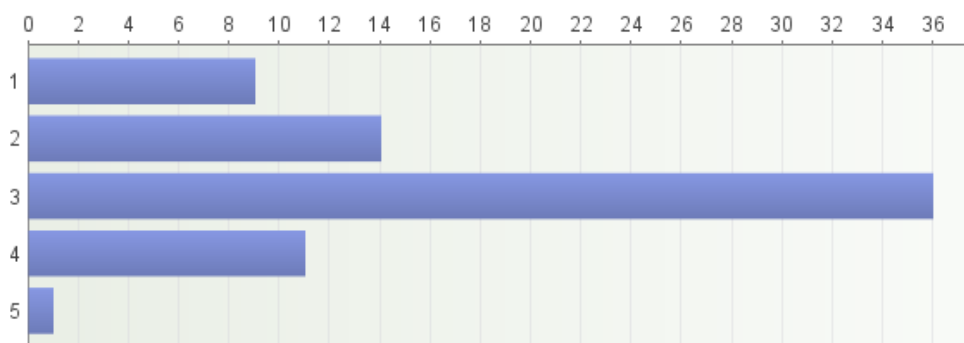
Kysyttäessä, mihin oppilaitoksen toimintoihin opiskelijat ovat osallistuneet, 45 on osallistunut kyselyiden vastaamiseen, 24 on osallistunut ryhmäytymiseen, 16 jonkin tapahtuman järjestämiseen ja kahdeksan tutortoimintaan.

Jos et ole osallistunut, miksi et?

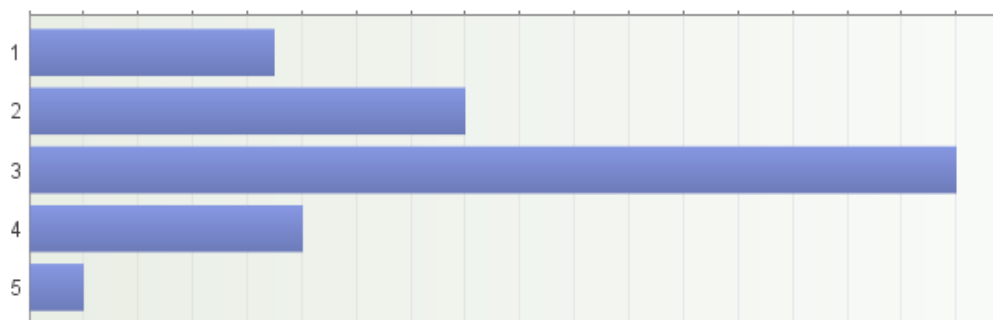
Opiskelijoista, jotka eivät ole osallistuneet mihinkään toimintaan, 20 vastaa, etteivät ole osallistuneet, koska heitä ei kiinnosta, kahdeksan vastaa, ettei heillä ole aikaa, seitsemän vastaa, ettei heitä ole pyydetty mukaan ja kolme, etteivät he ole kuulleet mainittavista toiminnoista.

Kuinka hyvin opiskelijakuntatoiminnasta tiedotetaan opiskelijoille? (1=Heikosti, 2=Tyydyttävästi, 3=Hyvin, 4=Kiitettävästi, 5=Erinomaisesti)

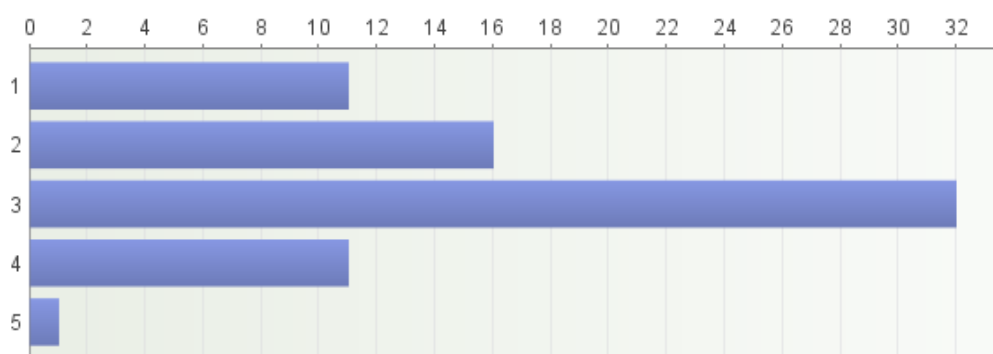
Suurin osa vastanneista (36) kokee tiedotuksen opiskelijakuntatoiminnasta sujuvan hyvin.

Kuinka hyvin tutortoiminnasta tiedotetaan opiskelijoille?

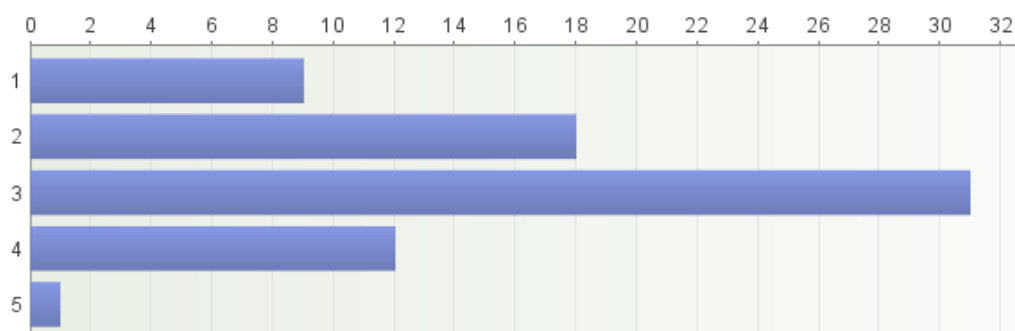
Samoin tutortoiminnasta puhuttaessa, opiskelijat kokevat tiedotuksen sujuvan hyvin.

Onko opiskelijoilla mielestäsi päätösvaltaa oppilaitoksen asioihin?

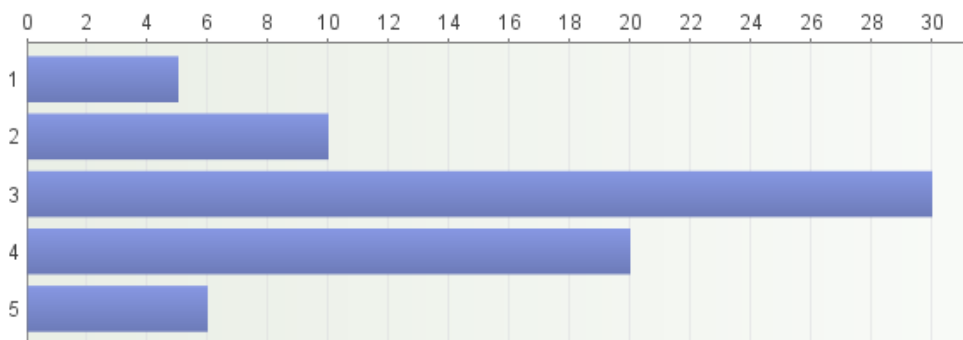
Kysyttäessä, onko opiskelijoilla heidän mielestä päätösvaltaa oppilaitoksen asioihin, suurin osa vastaa päätösvaltaa olevan hyvin.

Minkälainen mahdollisuus opiskelijoilla on toimia vaikuttajina oppilaitoksessa?

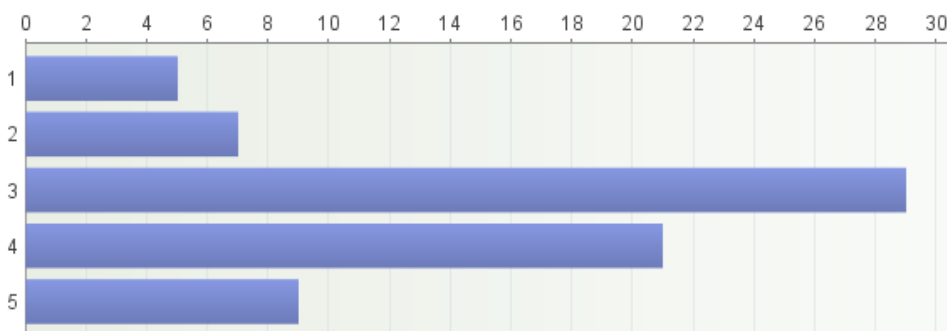
Opiskelijat myös kokevat, että heillä on hyvä mahdollisuus toimia vaikuttajina oppilaitoksessaan. 31 vastanneista kokee vaikuttamismahdollisuutensa olevan hyviä, 18 tyydyttäviä ja 12 kiitettäviä.

Minua kannustetaan ilmaisemaan omat mielipiteeni...

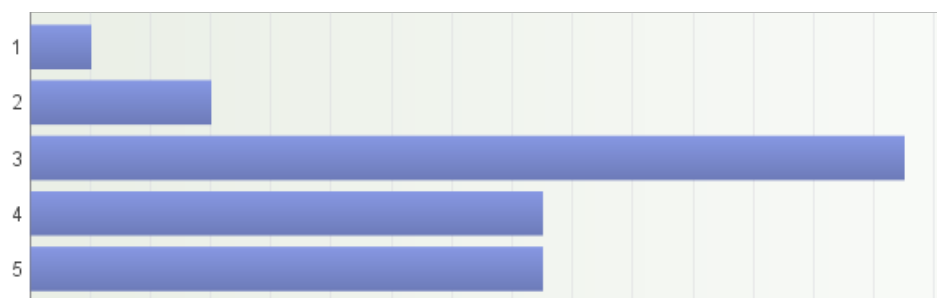
Kysyttäessä kokevatko opiskelijat, että heitä kannustetaan ilmaisemaan omat mielipiteensä. Vastanneista suurin osa (30) kokee, että heitä kannustetaan hyvin ilmaisemaan mielipiteensä, 20 kokee tämän toteutuvan erinomaisesti. ja 10 tyydyttävästi.

Voin osallistua omien asioideni käsittelyyn oppilaitoksessani...

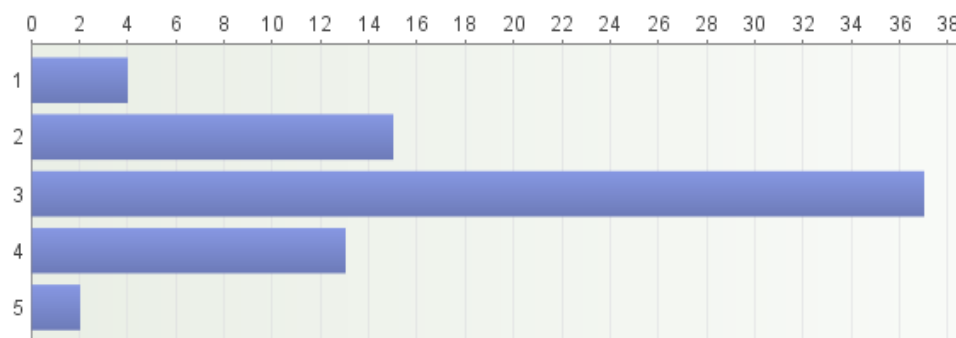
Kysyttäessä, voivatko opiskelijat mielestään osallistua omien asioidensa käsittelyyn oppilaitoksessaan, vastanneista suurin osa (29) kokee voivansa osallistua hyvin omien asioidensa käsittelyyn, 21 kokee voivansa osallistua kiitettävästi ja yhdeksän erinomaisesti.

Haluan vaikuttaa oppimisympäristöni...

Vastanneista suurin osa haluaa vaikuttaa oppimisympäristöönsä.

Saan riittävästi tietoa vaikutusmahdollisuuksistani koulussa...

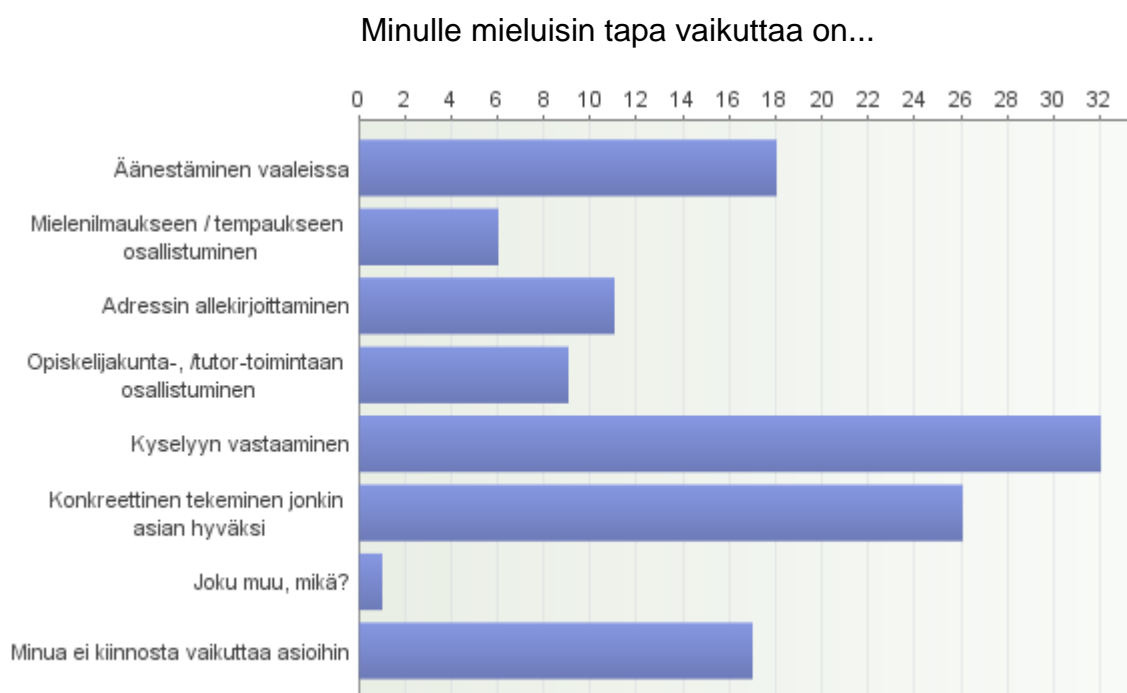
Kysyttäessä saavatko opiskelijat riittävästi tietoa vaikutusmahdollisuuksistaan suurin osa (37) kokee saavansa riittävästi tietoa vaikuttamismahdollisuuksistaan hyvin, 15 kokee saavansa tietoa tyydyttävästi ja 13 kiitettävästi.

Avoimessa kysymyksessä kysytään, mihin asioihin opiskelijoilla tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa. Vastauksissa nousee eniten esiin yleiset säännöt, ruokailu, opintojen sisältö sekä koulutilat. Toisessa avoimessa kysymyksessä kysytään, mihin asioihin opiskelijat haluavat muutosta oppilaitokseensa liittyen, vastauksissa nousee eniten esiin ruokailu, ja sen kehittäminen. Yksi vastanneista haluaisi, että oppilaiden palautteet otettaisiin vakavasti ja etteivät opettajat ottaisi palautteita henkilökohtaisesti itseensä, vaan yrittäisivät keskustella asioista. Yksi vastanneista haluaisi muutosta siihen, kuinka eristyneitä eri alojen opiskelijat ovat ja toivoisi lisää yhteisöllisyyttä.

Yksi opiskelija toivoo, etteivät opettajat suosisi selkeästi tiettyjä oppilaita ja, että asiat otettaisiin todesta eikä niitä vähäteltäisi. Myös tiedonkulkuun toivotaan kehitystä, ja yksi opiskelija toteaa, että välillä tuntuu kuin tieto ei kulkisi. Yksi vastanneista kommentoi toiveitaan seuraavasti:

Järjestää oikeat rauhalliset tilat niille opiskelijoille jotka haluavat ruokailla omia eväitä. Käytävällä, jossa on koko ajan muiden liikkumista, luokkia vaihtaessa ei ole taukotilaa, jossa voisi syödä mielellään. Opettajan huoneen kahvihuoneen voisi myös samalla periaatteella järjestää jonnekin käytävän varrelle.

Lisäksi opiskelijat toivovat yhteistapaamisia samojen linjojen kanssa Keski-pohjanmaan ja muiden alueiden opiskelijoiden kanssa.

Kysyttäessä, mikä on mieluisin tapa vaikuttaa, suurin osa (32) pitää kyselyihin vastaamista mieluisimpana tapana vaikuttaa, 26 pitää konkreettista tekemistä mieluisimpana ja 18 äänestämistä vaaleissa. 17 vastanneista ei ole kiinnostunut vaikuttamaan asioihin.

Kysyttäessä, miten opiskelijat voisivat vaikuttaa parhaiten oppilaitoksen asioihin, vastauksissa toivotaan enemmän kokouksia, joissa on sekä opettajia, että koulun henkilökuntaa. Vastauksissa ehdotetaan myös enemmän tapahtumien järjestämistä oppilaitoksessa, vastuun ottamista asioista ja tempauksista sekä kyselyihin vastaamista. Yksi vastanneista toivoo, että opiskelijoille annettaisiin matalampi kynnys vaikutusrooleihin, ja että asioista kerrottaisiin enemmän. Yksi opiskelija on myös sitä mieltä, ettei opiskelijakunta kysele opiskelijoilta tarpeeksi tietoa ja mielipiteitä.

Kysyttäessä, miten voitaisiin lisätä opiskelijoiden viihtyvyyttä, vastauksissa ehdotetaan: lisää vapautta; lisää värejä ja mukavampia oleskelutiloja; enemmän tiloja, joissa viettää taukoja; luokkien sisustuksen kehittämistä; jonkin tilan järjestämistä opiskelijoille, esimerkiksi hyppytunteja varten; lisäämällä istumapaikkoja käytävillä ja auloissa; opiskelijoiden kuuntelemisella ja todesta ottamisella; järjestämällä tapahtumia enemmän ja järjestämällä muunlaisia opetustilanteita, kuin ainoastaan luokkatilassa työskentelyä tai luentoja.

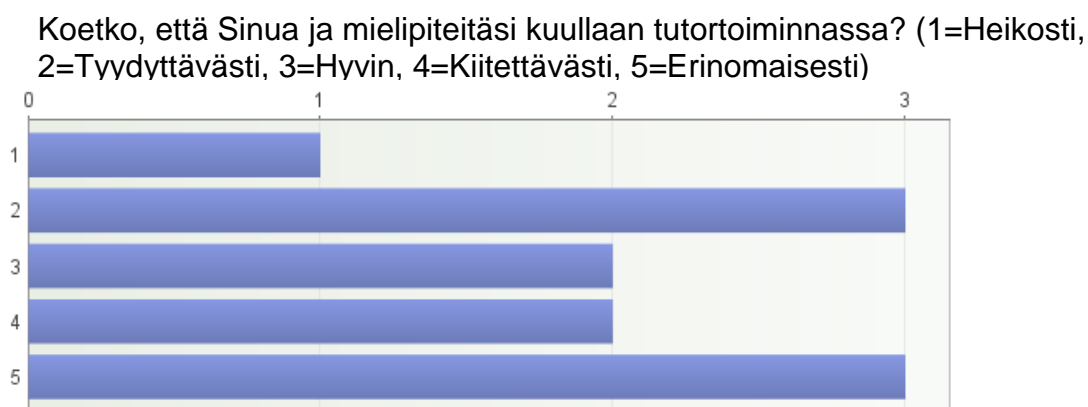
Kysyttäessä, kuinka opiskelijoiden yhteisöllisyyttä voitaisiin lisätä, opiskelijat ehdottavat: toimialoittein järjestettäviä tempauksia; yhteistä tekemistä, kuten liikuntapäivät; yhteiset aktiviteetit (esimerkiksi liikuntakerho, jonne oikeasti tulisi oppilaita); ryhmäyttäminen ja oheistapahtumat; tarkkailemalla opiskelijoiden hyvinvointia esimerkiksi keräämällä vastauksia kyselyillä jokaisen jakson alussa tai järjestämällä anonyymin palauteboksin oppilaitokselle, mihin voisi tuoda ideoita ja mielipiteitä, joita opettajat voisivat kokouksissa sitten käydä läpi.

4.2 Kysely Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän tutoreille

Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän tutoreille suunnattuun kyselyyn vastasi yhteensä 11 opiskelijaa. Vastaajista kuusi on Hyvinvointikampukselta, kolme ammattikampukselta ja kaksi Luonnonvara-alalta. Vastaajista seitsemän on ollut mukana toiminnassa alle vuoden, kaksi alle puoli vuotta ja kaksi vuoden. Kysyttäessä, kuinka usein tutorit tapaavat kokouksissa, suurin osa vastaa järjestävänsä kokouksia muutaman kuukauden välein ja kaksi kerran kuukaudessa.

Kysyttäessä, kuinka tutorit kommunikoivat tapaamisten välillä keskenään, kahdeksan tutoreista kommunikoi kasvotusten, yksi Facebookissa, yksi Wilmassa ja kolme ei kommunikoi keskenään lainkaan kokousten välillä.

Kysyttäessä, minkälaisia asioita olette käsitelleet tutoreiden kesken ja/tai minkälaisia tapahtumia olette suunnitelleet, vastauksista ilmenee tutoreiden käsitelleen muun muassa, miten oman luokan kanssa menee, ryhmäytymistä sekä tiedostelleet kuulumisia uusilta opiskelijoilta. He ovat myös suunnitelleet ensimmäisen vuoden opiskelijoiden ensimmäistä koulupäivää ja yhdeksäsluokkalaisten tutustumispäivää koululle. He ovat myös auttaneet uusia opiskelijoita ja järjestäneet heille tutustumisleikkejä.

Kysyttäessä, kokevatko tutorit, että heitä ja heidän mielipiteitään kuullaan tutortoiminnassa, vastaukset vaihtelevat paljon tutoreiden kesken: kolme kokee tulevansa kuulluksi erinomaisesti ja kolme tyydyttävästi, kaksi kiitettävästi ja hyvin ja yksi heikosti.

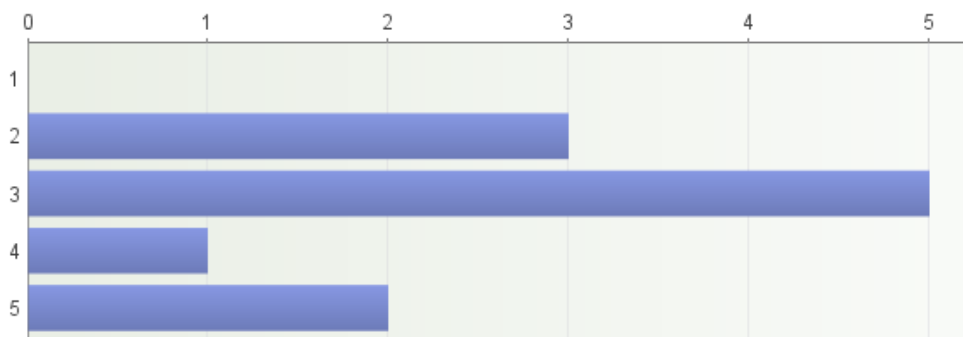
Kysyttäessä, minkälaisia asioita tai teemoja tutorit haluisivat käsitellä tai painottaa toiminnassaan, tutorit haluisivat painottaa sitä, että jokainen kohdattaisiin yksilönä ja samanarvoisena, sekä kehittää yhteishengen luomista ja panostaa siihen, että oppilaitoksessa on hyvä yhteishenki. Useampi vastanneista toivoi, että kiusaamisen ehkäisyyn panostettaisiin enemmän. Myös tapahtumien suunnittelemista haluttaisiin tehdä enemmän.

Kysyttäessä, kuinka muille koulun opiskelijoille tiedotetaan tutortoiminnasta, tutorit mainitsivat opettajien, opojen ja tutoreiden tiedottavan toiminnasta sekä tervetuliaisjuhlissa tiedottamisen. Yksi vastanneista kertoo tutor-huppareiden tutoreilla auttavan muita opiskelijoita tunnistamaan tutorit. Yksi vastanneista ei tiedä kuinka toiminnasta tiedotetaan ja yksi toivoo, että tiedottamista tehtäisiin enemmän.

Kysyttäessä, mitkä asiat ovat tärkeimpiä positiivisen oppimisympäristön luomisen ja ylläpitämisen kannalta, tutoreiden mielestä tärkeintä on mukava oppimisympäristö, hyvä yhteishenki ja ryhmähenki, opiskelijoiden ja opettajien välinen yhteistyö ja kunnioitus ja se, ettei ketään kiusata tai syrjitä. Kysyttäessä, kuinka opiskelijoiden vaikuttamisen mahdollisuuksia tuetaan ja vahvistetaan oppilaitoksessanne, tutorit mainitsivat oppilaskuntatoiminnan ja opettajille sekä tutoreiden puheille tulemisen.

Kysyttäessä, mikä on tärkeintä toimivan tutortoiminnan kannalta, vastauksissa nousi esiin eniten iloisuus, positiivisuus, aktiivisuus, tuki ja ohjaus, tutortunnit sekä opinto-ohjaaja, joka vie asioita eteenpäin, sekä helposti lähestyttävä ja hyvä yhteisö. Kysyttäessä, mikä on tutorin tärkein tehtävä, tutoreiden mielestä tärkeintä on rohkaista ja neuvoa uusia opiskelijoita, kannustaa opiskelemaan, tsemrata ja kertoa koulusta sekä sen käytännöistä, auttaa ja huomioida kaikkia uusia opiskelijoita riittävästi, auttaa ryhmähengen luomisessa, toimia siltana opiskelijoiden ja opettajien välillä, tuoda positiivista energiaa yhteishenkeen sekä auttaa ja ohjeistaa.

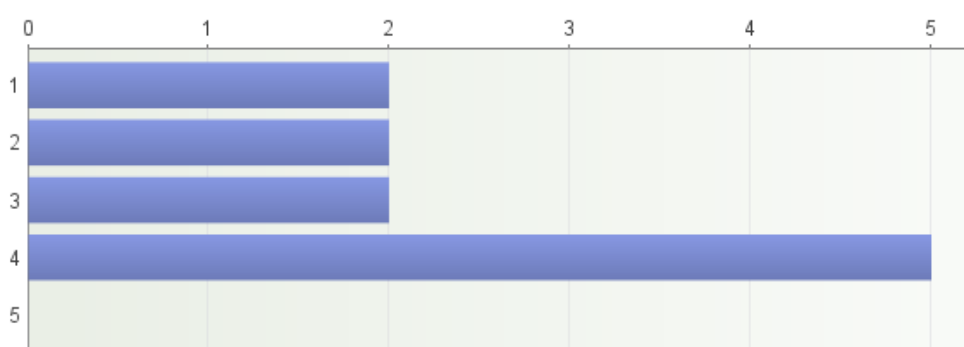
Tieto-osallisuus: Oikeus tiedon saamiseen ja tuottamiseen (Kuinka hyvin esim. tutortoiminnasta tiedotetaan opiskelijoille?)

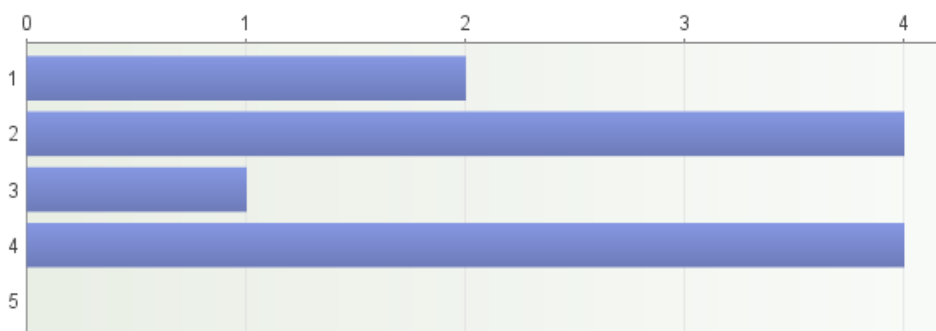
Kyselyssä kysytään osallisuuden tasojen toteutumisesta. Tieto-osallisuuteen liittyen kysyin tutoreilta oikeudesta tiedon saamiseen ja tuottamiseen, eli kuinka hyvin esimerkiksi tutortoiminnasta tiedotetaan opiskelijoille. Viisi vastanneista kokee tiedottamisen sujuvan hyvin, kolme tyydyttävästi, kaksi erinomaisesti ja yksi kiitettäväksi.

Suunnitteluosallisuus: Valmisteluun liittyvä vuorovaikutus (Kuinka esim. yhteistyö oppilaitoksen kanssa toimii ja kuinka hyvin opiskelijoita kuullaan tutortoimintaan liittyvissä päätöksissä?)

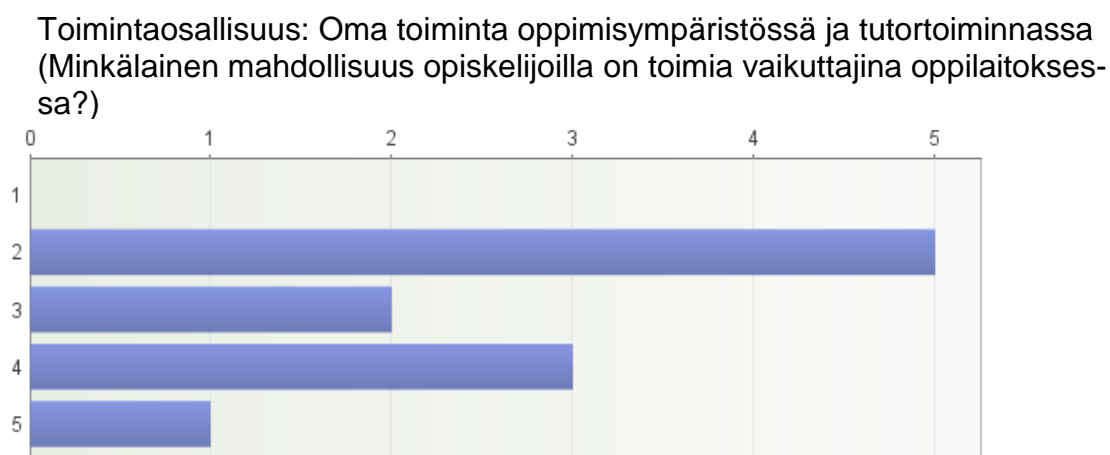

Suunnitteluosallisuudella tarkoitetaan valmisteluun liittyvää vuorovaikutusta, eli kuinka esimerkiksi yhteistyö oppilaitoksen kanssa toimii ja kuinka hyvin oppilaita kuullaan tutortoimintaan liittyvissä päätöksissä. Viisi vastanneista kokee suunnitteluosallisuuden toteutuvan kiitettävästi; kaksi hyvin, tyydyttävästi ja huonosti.

Päätösosallisuus: Osallistuminen palvelujen tuottamista tai omaa oppilaitosta koskeviin päätöksiin (Onko tutoreilla mielestäsi päätösvaltaa oppilaitoksen asioihin?)

Päätösosallisuus käsittää osallistumisen palvelujen tuottamiseen tai omaa oppilaitosta koskeviin päätöksiin. Tutoreista neljän mielestä heillä on päätösvaltaa oppilaitoksen asioihin kiitettävästi; neljän mielestä tyydyttävästi, kahden mielestä huonosti ja yhden mielestä hyvin.

Toimintaosallisuus tarkoittaa omaa toimintaa oppimisympäristössä ja tutortoiminnassa, eli minkälainen mahdollisuus opiskelijoilla on toimia vaikuttajina oppilaitoksessa. Viisi vastanneista kokee toimintaosallisuuden toteutuvan tyydyttävästi, kolme kiitettävästi, kaksi hyvin ja yksi erinomaisesti.

Kysyttäessä, mihin asioihin tutorit haluisivat muutosta oppilaitokseensa liittyen, tutorit toivovat, että asioista tiedotettaisiin ajoissa ja hyvin sekä selvemmin, sisäilmaongelmat korjattaisiin ja että tapahtumia järjestettäisiin enemmän. Ja kysyttäessä, mihin asioihin tutorit toivovat muutosta tutortoimintaan liittyen, eniten esiin nousee toive useammista kokouksista tutoreiden välillä ja, että tutortoiminnasta tiedotettaisiin enemmän muille opiskelijoille.

4.3 Kysely Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän opiskelijakunnan hallitukselle

Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän hallituksen kyselyyn vastasi kuusi opiskelijakunnan hallituksen jäsentä. Kysely lähetettiin 17 opiskelijakunnan hallituksen jäsenelle. Vastaajista viisi on Keski-Pohjanmaan ammattiopiston opiskelijoita ja yksi Keski-Pohjanmaan aikuiskoulutuksen jäsen. Vastaajista neljä on ollut alle vuoden mukana opiskelijakuntatoiminnassa, yksi alle puoli vuotta ja yksi yli vuoden. Opiskelijakunnan hallitus kokoontuu kerran kuukaudessa.

Kysyttäessä, mitä kautta kuulit opiskelijakuntatoiminnasta ja miksi halusit lähteä mukaan hallitukseen, vastauksissa nousee esiin eniten opinto-ohjaajan pyytäminen mukaan. Opiskelijat listasivat syiksi, miksi halusivat lähteä mukaan toimintaan, halun vaikuttaa ja mahdollisuuden solmia verkostoja luottamustehtävien välille.

Toisessa avoimessa kysymyksessä kysytään, minkälaisia asioita opiskelijat ovat käsitelleet opiskelijakunnan hallituksen ja/tai opiskelijayhdistyksen hallituksen (KeKo ry) kokouksissa? Opiskelijat ovat muun muassa ottaneet kantaa uuteen opetussuunnitelmaan, sekä vieneet aloitteita eteenpäin johtokunnalle. Hallituksen jäsenet ovat myös vaikuttaneet opiskelijoiden viihtyvyyteen ja koulun toimivuuteen koskeviin asioita. He ovat myös suunnitelleet tapahtumia ja yhteistyökuvioita sekä toteuttaneet kyselyitä, tapahtumajärjestelyjä, sekä käyneet yleistä keskustelua koulun asioista.

Kysyttäessä ovatko opiskelijat järjestäneet jotain toimintaa tai tapahtumia opiskelijakunnan hallituksessa ja jos ovat, mitä? Opiskelijat kertovat järjestäneensä muun muassa salibandyturnauksen koko Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän opiskelijoille.

Kysyttäessä, kokevatko opiskelijat, että heidän ajamansa asiat ovat menneet eteenpäin, asteikolla 1-5 (1=Heikosti, 2=Tyydyttävästi, 3=Hyvin, 4=Kiitettävästi, 5=Erinomaisesti), kolme koki asioiden edenneen kiitettävästi, kaksi hyvin ja yksi tyydyttävästi. Ja kysyttäessä, kokevatko opiskelijat, että heidän mielipiteitään kuullaan opiskelijakunnan hallituksessa, yksi kokee tulevansa kuulluksi erinomaisesti, neljä kiitettävästi ja yksi hyvin.

Opiskelijoilta kysyttiin myös, minkälaisia asioita haluaisit, että käsittelette opiskelijakunnan hallituksessa. Kysymys on avoin ja opiskelijat vastasivat haluavansa käsitellä enemmän yhteisöllisyyden lisäämistä oppilaitoksessa, järjestää tapahtumia sekä keskittyä pienten, kaikkia hyödyttävien parannusten tekemiseen. Erityisesti toivottiin enemmän tapahtumien järjestämistä.

Kysyttäessä, mihin asioihin haluaisit muutosta oppilaitokseenne liittyen, opiskelijat toivovat eri toimipaikkojen tekevän enemmän yhteistyötä Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän alueella, kehittävän opetustiloja ja sisäilmaongelmia sekä kehittävän tiedon kulkua.

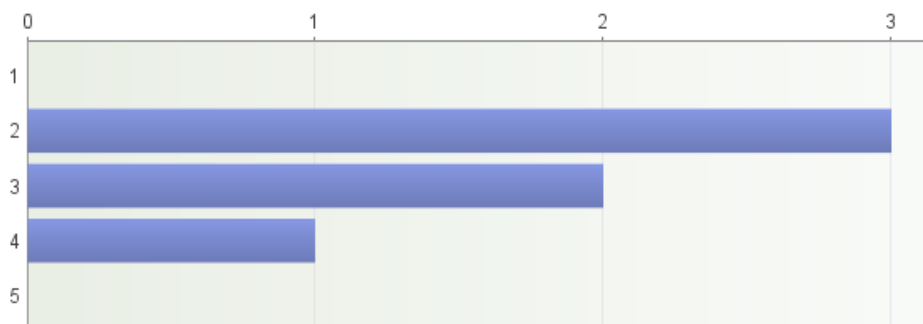
Kysyttäessä kuinka usein toimikuntasi opiskelijakunnan hallitus kokoontuu, jokainen vastanneista kertoo kokoontuvansa kerran kuukaudessa. Puolestaan kysyttäessä kuinka opiskelijat kommunikoivat opiskelijakunnan hallituksen jäsenten kanssa kokousten välisenä aikana, viisi vastanneista vastasi kommunikoivansa kasvotusten ja WhatsApp-ryhmän kautta, neljä Facebookin ja yksi sähköpostin välityksellä. Kysyttäessä kuinka muille koulun opiskelijoille tiedotetaan opiskelijakunnan hallituksen toiminnasta, opiskelijat vastasivat tiedotuksen tapahtuvan Wilmassa, infotaululla sekä koulun tv-screenillä.

Kysyttäessä kuinka yhteistyö oppilaitokseenne ja opiskelijakunnan hallituksen välillä mielestäsi toimii asteikolla 1-5 (kuinka asioista tiedotetaan, menevätkö käsittelemänne asiat eteenpäin opettajille), kolme vastanneista kokee yhteistyön sujuvan kiitettävästi, kaksi hyvin ja yksi tyydyttävästi.

Kysyttäessä, mikä on oppilaitokseenne toimivin yhteisöllisyyttä tai osallisuutta lisäävä toimintamalli, suurin osa opiskelijoista ei osannut nimetä yhtä asiaa, mutta muutama mainitsi ryhmäytymispäivät, tutor-toiminnan, tapahtumat ja avoimet ovet.

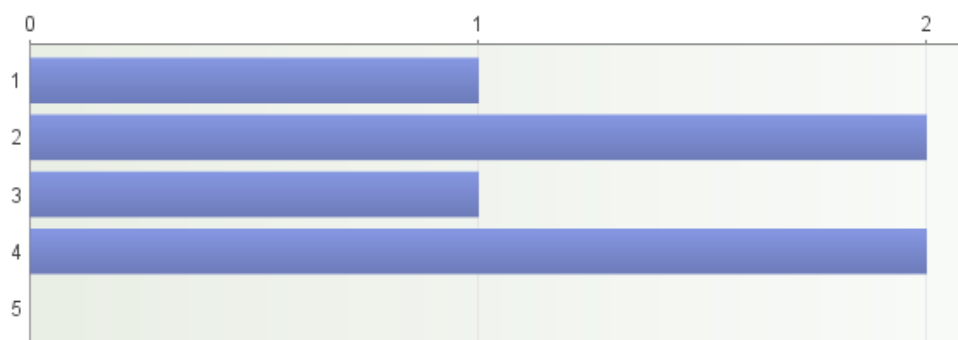
Kysyttäessä, mikä on tärkeintä toimivan opiskelijakunnan kannalta, opiskelijat mainitsivat aktiiviset hallituksenjäsenet, hyvät välit johtokuntaan, hallituksen jäsenten keskinäinen toimeen tuleminen, hyvän tehtäviin perehdyttämisen, kommunikoinnin, halun tehdä asioiden eteen töitä, hyvä yhteishenki sekä ryhmähenkeen panostaminen.

Tieto-osallisuus: Oikeus tiedon saamiseen ja tuottamiseen (Kuinka hyvin esim. opiskelijakunnantoiminnasta tiedotetaan oppilaille?)

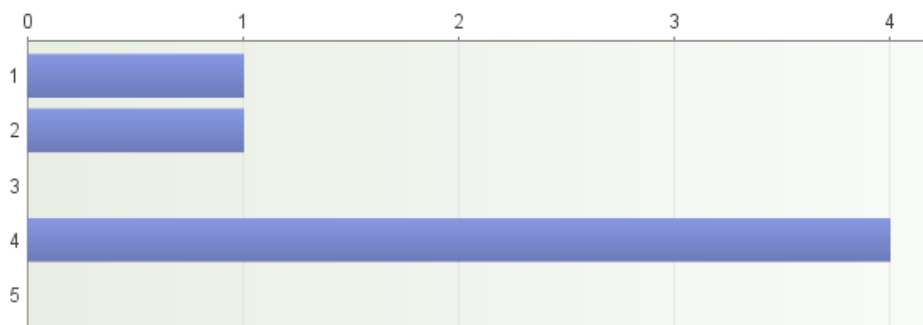
Erittelin kysymykset osallisuuden tasojen mukaan. Tieto-osallisuuteen liittyen kysyin opiskelijoilta, kuinka he kokevat oikeuden tiedon saamiseen ja tuottamiseen (Kuinka hyvin esimerkiksi opiskelijakuntatoiminnasta tiedotetaan oppilaille) toteutuvan? Kolme opiskelijoista kokee tieto-osallisuuden toteutuvan tyydyttävästi, kolme hyvin ja yksi kiitettävästi.

Suunnitteluosallisuus: Valmisteluun liittyvä vuorovaikutus (Kuinka esim. yhteistyö oppilaitoksen kanssa toimii ja kuinka hyvin oppilaita kuullaan oppilaitokseen liittyvissä päätöksissä?)

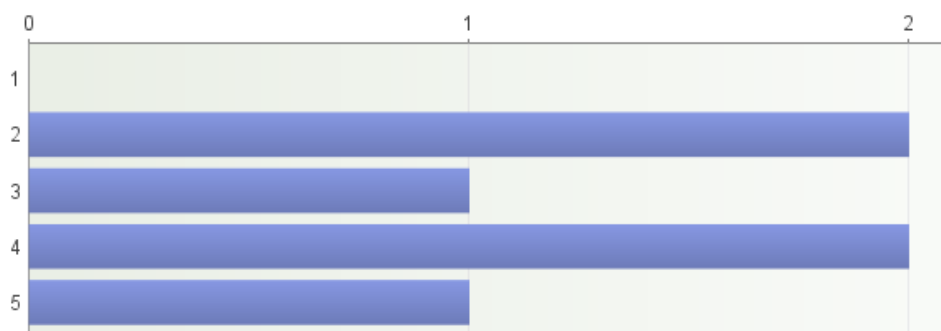
Suunnitteluosallisuuteen liittyy valmisteluun liittyvä vuorovaikutus. Esimerkiksi, kuinka yhteistyö oppilaitoksen kanssa toimii ja kuinka hyvin opiskelijoita kuullaan oppilaitokseen liittyvissä päätöksissä? Kysymyksen vastaukset jakautuivat hyvin vahvasti: kaksi opiskelijoista kokee tämän toteutuvan erinomaisesti, kaksi tyydyttävästi, yksi heikosti ja yksi hyvin.

Päätösosallisuus: Osallistuminen palvelujen tuottamista tai omaa oppilaitosta koskeviin päätöksiin (Onko opiskelijakunnan hallituksen jäsenillä mielestäsi päätösvaltaa oppilaitoksen asioihin?)

Päätösosallisuudella käsitetään osallistuminen palvelujen tuottamista tai omaa oppilaitosta koskeviin päätöksiin. Kysyttäessä, onko opiskelijakunnan hallituksen jäsenillä päätösvaltaa oppilaitoksen asioihin, suurin osa vastanneista kokee tämän toteutuvan kiitettävästi, yksi tyydyttävästi ja yksi heikosti.

Toimintaosallisuus: Oma toiminta oppimisympäristössä ja opiskelijakunnan hallituksessa (Minkälainen mahdollisuus oppilailla on toimia vaikuttajina oppilaitoksessa?)

Toiminta-osallisuus tarkoittaa omaa toimintaa oppimisympäristössä ja opiskelijakunnan hallituksessa. Myös tämän kysymyksen vastaukset jakautuivat vahvasti: kaksi kokee toimintaosallisuuden toteutuvan kiitettävästi, kaksi tyydyttävästi, yksi erinomaisesti ja yksi hyvin.

Kysyttäessä, mihin asioihin opiskelijat toivovat muutosta opiskelijakuntatoimintaan liittyen, opiskelijat toivovat opiskelijakuntien aktivoituvan sekä järjestävän omissa toimipaikoissaan ohjelmaa ja, että tehtävissä toimivat perehdytettäisiin huolellisesti, jotta saataisiin ryhmästä mahdollisimman toimiva. Opiskelijat myös painottavat ryhmänohjaajan tai tukihenkilön merkitystä toiminnalle ja toivoivat kokouksia järjestettävän useammin.

4.4 Haastattelujen tuloksia

Haastattelin Kokkolan osallisuuskoordinaattori Katja Hakolaa. Hän vastaa Kokkolan Nuorisovaltuuston toiminnasta, ja halusinkin tiedostella häneltä nuorisovaltuuston käytänteistä, jos sieltä löytyisi hyviä vinkkejä sovellettavaksi myös ammattiopiston osallisuuden kehittämiseksi. Hakola painotti haastattelun aikana useasti perehdytyksen ja koulutuksen merkitystä opiskelijakuntatoiminnan pyörittämiselle. Opiskelijoiden on tärkeää saada kunnon perehdytys opiskelijakuntatoiminnasta, jotta he tietäisivät mitä kaikkea se pitää sisällään. Hän myös korosti ohjaavan opettajan merkitystä, jotta opiskelijakuntatoiminta toimisi hyvin. Nuoret tarvitsevat ohjausta ja selkeät säännöt toiminnalleen. Hakola puhui myös ilmoitustaulusta, jota kannattaa hyödyntää opiskelijakuntatoiminnassa, sekä vuosikellosta, joka auttaa hahmottamaan vuoden kokoukset, tapahtumat ja suunnitelmat.

Haastattelin Sedun projektikoordinaattoria Raija Marttalaa. Koulutuskeskus Sedu toimii Seinäjoella ja siellä Marttala vastaa esimerkiksi *Fiilistä asumiseen* hankkeesta. Marttala painotti haastattelussa säännöllisten kokouksien merkitystä toiminnan vaikiinnuttamiseksi, esimerkiksi Sedun opiskelijakuntatoiminta kokoontuu vähintään kerran kuudessa viikossa. Myös Marttala painotti ohjaajan merkitystä toiminnalle, ja totesi ohjaajan resurssien olevan merkittävin asia toimivan opiskelijakuntatoiminnan kannalta. Hän myös painotti opiskelijakuntatoiminnan hallituksen ryhmäytymisen merkitystä. Sedulla esimerkiksi vain noin puolet hallituksen jäsenistä on aktiivisia jäseniä. Jos nuoret kokevat kuuluvansa ryhmään, myös osallisuus ja sitoutuminen ryhmää kohtaan varmasti kasvavat. Marttala kertoi myös työryhmistä ja puhui niiden merkityksestä toiminnalle. Sedulla työryhmiä on muun muassa asuntola-työryhmä,

turvallisuuspuolen työryhmä ja opetussuunnitelmavastaavat. Hän kertoi pienien ryhmien saavan helpommin vietyä asioita eteenpäin.

Haastattelin Saku ry:n koulutuskoordinaattoria Tiina Hasaria ja menetelmäkehittäjä Susanna Ågrenia. Saku ry on ammatillisen koulutuksen oma liikunta- ja kulttuurijärjestö sekä hyvinvoinnin edistämisen yhteistyöorganisaatio. Saku ry:n toimisto on Tampereella, jossa kävin haastattelemassa Hasaria ja Ågrenia. Tiina Hasari koordinoi *Arjen arkki* hanketta ja vastaa tutorkoulutuksista. Hän vastaa myös *Liikkuva Amis* hankkeesta. Susanna Ågren toimii menetelmäkehittäjänä *Arjen arkki* hankkeessa. Hänen työnkuvaansa kuuluu myös hankeyhteistyö ja hankkeiden hyvien käytäntöjen kerääminen ja raportointi. Hän vastaa myös Ammattiosaajien työkykypassista.

Tiina Hasari puhuu osallisuudesta seuraavasti:

”Nuorten osallisuutta oppilaitoksissa voi tukea antamalla opiskelijoille omia osallisuuden tiloja. Näin opiskelijat saivat pidemmän ajan puitteissa suunnitella haluamaansa toimintaa.”

Hasari painotti, etteivät aikuiset voi tietää tarkalleen, mistä nuoret pitävät, mikä saa heidät kiinnostumaan ja liikkumaan:

”On parempi, jos ideat tulevat nuorilta itseltään. Jos ideat lähtevät opiskelijoilta itseltään se myös usein tuntuu omimmalta”

Hasari ja Ågren painottivat haastattelun aikana, ettei toiminta saisi olla vain osallistamista vaan osallisuutta. Opiskelijoiden kuuntelu on tässä tärkein asia. Nuorilta löytyy kyllä paljon ideoita, heille täytyy vain antaa tilaa ja aikaa näiden toteuttamiseksi, sekä löytää resursseja ohjaavaan opettajaan, toiminnan tueksi.

Osallisuutta vahvistavista toimintamalleista puhuttaessa Hasari ja Ågren painottivat jälleen tilan antamista ja luottamusta opiskelijoita kohtaan. Opiskelijoilla on taitoja kehittää esimerkiksi oppimisympäristöä ja järjestää tapahtumia. Tämän toteutuminen kuitenkin vaatii tukea aikuisilta, koska nuorille ei voi sysätä liian suurta vastuuta. Esimerkiksi oppitunnelilla opiskelijoiden osallisuutta voitaisiin lisätä toiminnallistem-

malla ja vuorovaikutuksellisemmalla opetuksella. Oppilaitoksissa opiskelijoille tulisi järjestää muutakin tekemistä ja osallistumista, koska osallistuminen lisää opiskelijoiden hyvinvointia ja viihtyvyyttä, kiinnittää opintoihin sekä ehkäisee opintojen keskeyttämistä. Tämä kaikki lisää myös oppilaitosympäristön kunnioitusta nuorissa. Pienet ympäri vuotta järjestettävät tapahtumat ovat yksi esimerkki hauskaasta, osallistavasta toiminnasta.

Kysyttäessä, mikä on tärkeintä hyvinvoivan oppimisympäristön kannalta, vastasivat Hasari ja Ågren tämän olevan johtajuus. Johdon tulee sitoutua siihen, että hyvinvoivaa oppimisympäristöä edistäviä asioita toteutetaan ja, että hyvinvointisuunnitelmia noudatetaan. Tämä on kaiken perusta, koska jos johto ei ole sitoutunut toimintaan, toteuttaminenkaan ei onnistu. Hyvinvoivassa oppimisympäristössä kaikki tukee toisia: johtaminen on perusta, sieltä lähtevät opetussuunnitelmat ja resurssit. Henkilöstöllä puolestaan tulee olla toimintatavat, jotka tukevat hyvinvointia. Myös oppimisympäristöjen tulee olla sen tyyppiset, että ne tukevat opiskelijoiden hyvinvointia ja mahdollistavat osallisuuden toteutumisen.

5 HAVAINTOJA JA TULKINTOJA

Osallisuuden avulla tuetaan opiskelijan kasvua omatoimiseksi, päämäärätietoiseksi, osallistuvaksi kansalaiseksi, jolla on realistinen kuva omista vaikutusmahdollisuuksistaan. (Mäki 2006, 100-101.) Opiskelijoiden osallisuus on toimivan opiskeluhuollon toteuttamisen ja hyvinvoivan oppilaitosyhteisön edellytys. Mahdollisuus vaikuttaa opiskelijaa itseään koskeviin asioihin tukee hänen elämänhallintaansa ja edistää terveyttä ja hyvinvointia. Osallisuus luo kokemuksen omasta merkityksellisyydestä sekä omien ajatusten ja mielipiteiden tärkeydestä. Tämä voimaannuttaa ja kiinnittää yhteisöön.

5.1 Osallisuuden merkitys

Nuorten sosiaalisilla suhteilla on suuri merkitys opiskelulle ja nuorilla on tarve ja oikeus kokea arvostusta ryhmän jäsenenä. Myönteisten kokemusten ryhmässä toimimisesta ja ryhmään kuulumisesta tulisikin olla merkittävä osa opiskelua. Näiden kokemusten kautta nuori rakentaa omaa ammatti-identiteettiään. Syrjäytymisen voikin nähdä osallisuuden ja yhteisöllisyyden puutteena (Meriläinen 2012, 3). Kuronen (2010, 19) toteaa vertaisryhmän voivan opintoihin sitoutumisessa joko sitouttaa tai edistää opinnoista syrjäytymistä.

Haastatteluissa ja kyselyissä nousi usein esiin erilaisten tapahtumien järjestämisen merkitys nuorille. Sekä haastateltavat, että opiskelijat kyselyissä, painottivat tapahtumien järjestämisen lisäämistä. Myös Meriläinen (2012, 5) toteaa yhteisten tapahtumien ja toiminnan lisäävän yhteishenkeä sekä aktiivista ja hyvää opiskeluilmapiiriä ja tukevan positiivisia piirteitä opiskelussa. Lisääntynyt sitoutuminen opintoihin ja näkyvä aktiivisuus myös lisäävät passiivisimmissä yhteisön jäsenissä samoja hyviä piirteitä. Tavoitteena olisikin saada hyvästä opiskeluilmapiiristä aikaan positiivinen kierre. (mt., 5-6.)

Haastatteluissa nousi useasti myös esille opiskelijoiden kuulluksi tuleminen ja sen merkitys. Kolmannen vuosikurssin opiskelijoille toteuttamassani kyselyssä nousi esiin toive kuulluksi tulemisesta ja todeksi ottamisesta. Myös tutorit painottivat opiskelijoiden ja opettajien välisen yhteistyön ja kunnioituksen merkitystä. Kokemus osallisuudesta ja aidosta kuulluksi tulemisesta on opiskelijoille tärkeää. Ja kun kanavat vaikuttamiseen on saatu kerran auki, opiskelijat myös lähestyvät helpommin omatoimisesti uusien ideoiden ja kysymysten kanssa, sekä ottavat kysymyksiä ja palautetta paremmin opettajilta vastaan. (Meriläinen 2012, 12.) Tutorit ja opiskelijakuntahallituksen jäsenet painottivat myös vastauksissaan opinto-ohjaajan tai ohjaavan opettajan tärkeyttä. Opiskelijat tarvitsevat ohjausta toiminnalleen ja jonkun viemään suunnittelemaansa asioita eteenpäin. Nuori tarvitsee yhteisössä toimiakseen tukea, tietoa, palautetta ja rohkaisua toimintaan. (mt., 5-6.)

Haastatteluissa nousi esiin tutor- ja opiskelijakuntatoiminnan tärkeys. Tutoropiskelijoiden ja oppilaskuntien toiminnan tukeminen ja heidän resurssiensa hyödyntäminen on merkittävä osa osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukemisessa. (Meriläinen 2012, 12.) Sekä kaikki haastateltavat, että opiskelijat painottivat ohjaavan opettajan merkitystä toiminnalle. Tutorit myös toivoivat muutoksia tutortoimintaan liittyen. Eniten vastauksissa nousi esiin toive useammista kokouksista tutoreiden välillä ja, että tutortoiminnasta tiedotettaisiin enemmän muille opiskelijoille. Opiskelijakunnan hallituksen jäsenet puolestaan toivovat eri toimipaikkojen tekevän enemmän yhteistyötä Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän alueella.

5.2 Kehittämisehdotukset

Opiskelijoiden osallisuuden tukeminen lähtee yhteisöllisestä toimintakulttuurista, jossa painotetaan turvallista luokka- ja oppilaitosyhteisöä sekä opiskelijoiden mielipiteiden kuulemista. Osallisuuden toteutuminen myös edellyttää riittävää tiedon saantia oppilaitoksen ja opiskeluhuollon toiminnasta sekä opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksista. (Perälä ym. 2015, 87.) Kuten Hasari ja Ågrenkin haastattelussa totesivat, kaikki lähtee johdosta käsin eteenpäin. Tätä kautta työntekijät saavat oikeat toimintasuunnitelmat käyttöönsä, ja osallisuutta päästään tukemaan. Haastatteluissa myös painotettiin omien osallisuuden tilojen tarjoamista opiskelijoille. Myös kyselyissä tämä nousi useasti esiin. Avonaisilla ja meluisilla käytävillä toiminnan suunnittelu ei pääse toteutumaan, tähän tarvittaisiin omat rauhalliset tilat opiskelijoille. Oma tila opiskelijoille voisi samalla tarjota tilan esimerkiksi hyppyuntien ajaksi tai ruokailutilan omia eväitä syöville. Tilaa voisi myös soveltaa tutoreiden ja oppilaskunnan tilana, jossa he voisivat pitää kokouksensa. Moni opiskelija toivoi kyselyissä, että eri alojen opiskelijat näkisivät toisiaan enemmän; tällainen tila voisi tarjota siihenkin mahdollisuudet. (Meriläinen 2012, 24.)

Opiskelijoiden osallisuutta voidaan edistää esimerkiksi varaamalla heille mahdollisuus ilmaista näkemyksensä kaikissa opiskeluun liittyvissä asioissa. Tämä sisältää opiskelijan omat asiat, luokkayhteisön ja koko oppilaitosta koskevat asiat. (Perälä

ym. 2015, 64) Opiskelijan osallistumiskeinoja oman ja yhteisen hyvinvoinnin edistämiseksi voivat olla esimerkiksi koulun sääntöjen laadintaan osallistuminen, oppilaskuntatoiminta, tukioppilastoiminta ja opiskelijoiden artikkelit paikallislehdessä ajankohtaisista nuoria koskevista asioista. (Mäki 2006, 100-101.) Toive tapahtumien järjestämisestä nousi esiin kaikissa kyselyissä. Yhteiset tapahtumat luovat yhteisöllisyyttä ja viihtyvyyttä ja, jotta tapahtumista tulisi opiskelijoille mieluisia, kannattaisi heille antaa mahdollisuudet tapahtumien suunnitteluun. Opiskelijat tietävät itse, millaisista tapahtumista ja aktiviteeteistä he pitävät. (Meriläinen 2012, 24.) Kyselyissä opiskelijat toivoivat myös enemmän tapaamisia muiden koulutusyhtymän opiskelijoiden kanssa. Esimerkiksi kaikille koulutusyhtymän tutoreille voitaisiin järjestää yhteistapaamisia muutaman kerran vuodessa. Näin he pääsisivät jakamaan kokemuksiaan ja hyviä käytäntöjään tutoreina. Tällainen toiminta saattaisi myös kasvattaa heidän omaa motivaatiotaan tutoreina toimimiseen. Ryhmytymisen merkitystä niin tutor- kuin opiskelijakuntatoiminnan tukemisessa ei voi myöskään kiistää. Etenkin tutorit olisi hyvä ryhmytyä ennen tutoritoiminnan aloittamista. Ryhmästä on helppo jättäytyä pois, jos ei tunne muita ryhmän jäseniä eikä koe kuuluvansa joukkoon. Opiskelijat sitoutuvat paremmin toimintaan, kun toisten tutorien parissa viihdytään ja päästään tekemään mielekkäitä asioita, joilla on näkyviä vaikutuksia (Meriläinen 2012, 27).

Koko opiskeluyhteisöä koskevien tavoitteiden lisäksi ja niiden tueksi voidaan asettaa myös luokka -ja ryhmäkohtaisia tavoitteita. Näin saadaan laadittua konkreettisempia tavoitteita siten, että niissä huomioidaan luokkaan tai ryhmään kuuluvien opiskelijoiden ikävaihe, tarpeet ja elämäolosuhteet. (Perälä ym. 2015, 80) Osallisuuden kehittyminen edellyttää taitoja, jotka opitaan toimimalla vuorovaikutussuhteissa. Luokahuoneissa opettajan kannustus omien mielipiteiden ilmaisemiseen kokemusten kertomiseen tukee opiskelijoiden yhteisöllisyyttä oppimisympäristössä. (Rasku-Puttonen 2008, 160.) Opiskelijoiden osallistaminen esimerkiksi luokan omien sääntöjen luomiseen saa opiskelijat suhtautumaan positiivisemmin myös kyseisten sääntöjen noudattamiseen. (Petress 2006, 821-823).

Hyödynnettävissä on runsaasti osallisuutta tukevia toimintatapoja, esimerkiksi erilaiset vertaistoiminnan muodot ja palautteiden kysely. Seuraavien kysymysten esittäminen, ja niihin vastaaminen, voi auttaa osallisuuden toteutumisen kehittämisessä ja tämän kehityksen ylläpitämisessä:

1. Miten opiskelijat voivat saada tietoa mahdollisuuksistaan osallistua opiskelu-
huollon suunnitteluun ja toteutukseen?
2. Miten opiskelijat voivat osallistua opiskeluhuollon suunnitteluun ja kehittämi-
seen.
3. Miten opiskelijoita kannustetaan osallistumaan?
4. Miten opiskelijoiden esiin tuomat tarpeet kootaan ja otetaan huomioon?
5. Miten osallisuuden toteutumista seurataan ja arvioidaan?
6. Minkälaista vertaistoimintaa eli opiskelijoiden toisille opiskelijoille järjestämää
toimintaa oppilaitoksessa on?
7. Miten opiskelijoilta kerätään palautetta opiskeluhuollon toimivuudesta, opiske-
lijoiden vaikutusmahdollisuuksista ja kohtaamisesta?
8. Minkälaista yhteistyötä tehdään oppilas- tai opiskelijakunnan kanssa?

(Perälä ym. 2015, 130 & 136)

Näiden kysymysten esittäminen ja niihin vastaaminen on hyvä alku oppilaitoksen osallisuuden toteutumisen kartoittamisessa.

Opetusministeriön vuosina 2005–2007 toteuttaman *Osallistuva Oppilas yhteisöllinen koulu* -kehittämishankkeen julkaisussa puhutaan oppilaskuntatoiminnasta seuraavaa:

Oppilaskuntatoimintaa näyttäisi edistävän se, että oppilailla on todelliset vaikutusmahdollisuudet sellaisissa asioissa, jotka ovat oikeita ja oppilaille läheisiä. Toiminta ei siis saa olla näennäisvaikuttamista ja näpertelyä, ja päätökset tulee ottaa vakavasti. Toimivan organisaatorakenteen ja osallistumista tukevien rakenteiden lisäksi onnistuminen näyttäisi olevan paljolti myös ”henkimailman asia”, eli sitä tukee koulun avoin ilmapiiri, asenne ja innostus sekä rehtorin kannustus. Rahalla ei sen sijaan näyttäisi olevan juuri merkitystä, eli osallisuuden edistäminen kouluissa ei ole selvästikään kustannuskysymys.

(Manninen 2008, 24-25)

Samaisessa julkaisussa puhutaan myös oppilaskuntatoiminnan haasteista. Oppilaskunnan toimintaa tuntuisi yleisesti estävän ajan puute, mikä käytännössä näkyy opettajien valituksina oppilaiden poissaoloista aineopetukseen varatuilta tunneilta. Kyse on käytännössä ajankäytön priorisoinnista ja siitä, ettei koulussa ole vielä syntynyt osallisuutta tukevia rakenteita, kuten esimerkiksi kokouskäytäntöjä, jotka mahdollis-

tavat oppilaskuntatoiminnan muun opiskelun lomassa. (mt., 27.) Tässäkin muutosten täytyy lähteä ylemmiltä tahoilta, jotta uudet osallisuutta tukevat rakenteet tulisivat pysyväksi osaksi oppilaitoksen arkea.

Opiskelijakunnan hallituksen toiminnan kehittämistä puhuttaessa puolestaan on syytä mainita hallituksen koko. Ison hallituksen heikko kohta on, että tekijöitä on useita. Tällöin vastuuta on helpompi vältellä ja usein ajatellaan, että joku muu ottaa asiat hoitaakseen. Ison hallituksen kokoon saaminen voi myös olla hankalaa, jolloin päätöksenteko vaikeutuu. Kun hallitus miettii lukuvuoden toimintaa, on hyvä ottaa huomioon opiskelijoiden ja henkilökunnan toiveet. Toiminnan tueksi on hyvä tehdä vuosikello, joka helpottaa suunnittelua, ennakointia, tiedottamista sekä toiminnan sitomista oppilaitoksen toimintaan. Yhteistyön tekeminen helpottuu, kun asioita voidaan ennakoida ja saadaan myös muita toimijoita mukaan. Vuosikellossa toistuu vuosittain samoja teemoja, joiden ympärille voi lisätä vaihtuvia tapahtumia tai teemoja. Hallituksen kokouksia on hyvä pitää tarpeeksi usein, koska säännöllisyys takaa toiminnan jatkumisen pitkin lukuvuotta. Kokouksen päätteeksi on hyvä sopia seuraavan kokouksen ajankohta ja pitää ajankohdasta kiinni. (Opiskelijakuntatoiminnan opas 2016, 13-14.) Samat säännöt ja menetelmät pätevät myös tutortoiminnasta puhuttaessa.

6 LOPUKSI

Olen oppinut paljon osallisuudesta aiheena opinnäytetyön toteuttamisen aikana. Mielestäni tutkimusmenetelmäni tukivat aihetta hyvin. Kyselyistä sain opiskelijoiden mielipiteitä ja toiveita muutoksista ja haastatteluista kattavia kehittämisideoita. Haastattelujen suunnittelu ja toteutus oli mielenkiintoista ja opettavaista. Olen tyytyväinen haastattelujen tuloksiin, mutta kyselyissä olisi ollut hienoa saada vielä hieman isompia otoksia. Tutkimustyön tekeminen on kuitenkin ollut mielenkiintoista ja opettavaista. Kyselyistä nousseiden opiskelijoiden mielipiteiden mukaan osallisuuden edistämisen eteen oppilaitoksessa on vielä töitä tehtävänä. Nuorilla on selkeästi halua kehittää

tää oppimisympäristöään ja osallisuutta, siihen vain tarvitaan tarpeeksi tukea ja ohjausta, sekä luottoa opiskelijoita kohtaan.

Käsitykseni osallisuudesta laajeni paljon opinnäytetyön toteuttamisen aikana. En ennen opinnäytetyön aloittamista ollut tietoinen, että käsitteellä on niin monia erilaisia tulkintamuotoja. Olen itse aihetta käsitellessäni ehdottomasti oppinut ymmärtämään paremmin osallisuuden merkityksen ja sen kehittämisen tärkeyden erilaisissa oppimisympäristöissä ja yhteisöissä. Toivon, että opinnäytetyöstä näkyy kiinnostukseni aihetta kohtaan, koska koen sen mielenkiintoisena ja tärkeänä aiheena.

LÄHTEET

Alasuutari, Pertti 1999. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.

Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2010. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Laine (toim.) 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I – Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkieitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus

Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino

Hart, Roger A. 1992. Children's Participation: from Tokenism to Citizenship. Florence, Italy: UNICEF International Child Development Centre.

Jyväskylän Yliopiston Koppa 2016. Viitattu 27.5.2016

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/survey>

Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä 2016. Viitattu 12.2.2016

<http://www.kpedu.fi/kpedu/keskipohjanmaan-koulutusyhtymä/tunnusluvut>

Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä, Opiskelijaraportti 2015. Viitattu 12.2.2016

<http://www.kpedu.fi/docs/default-source/hallinto/opiskelijaraportti-2015.pdf?sfvrsn=2>

Kohonen, Kirsi & Tiala, Toni (toim.) 2002. Johdanto. Kuntalaiset ja hyvä osallisuus. Lupaavia käytäntöjä kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseksi. Sisäasianministeriö. Suomen Kuntaliitto. Helsinki.

Kuronen, Ilpo 2010. Peruskoulusta elämäkouluun. Ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämäkulusta peruskoulun jälkeen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Meriläinen, Teemu 2012. Turvallista yhteisöllisyyttä rakentamassa: materiaali yhteisöllisyyden tukemiseen.

Mäki, Päivi 2006. Osallistuva oppilas – yhteisöllinen koulu toimintasuunnitelma. Oulu: Oulun kaupungin koulutusryhmän toimintasuunnitelma. Teoksessa Manninen, Jyri 2008. Matkalla osallisuuteen. Osallistuva oppilas – yhteisöllinen koulu – kehittämishankkeen vaikuttavuuden arviointi. Opetusministeriö: Koulutus- ja tiede-

politiikan osasto.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/opm08.pdf?lang=fi>

Opiskelijan ja huoltajan opas – Nuorten ammatillinen peruskoulutus 2010-2011. Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä. Viitattu 28.4.2016

<http://projekti.kpedu.fi/data/liitteet/d2002588524c43519d4c3895f4038170.pdf>

Perälä, Marja-Leena & Hietanen-Peltola, Marke & Halme, Nina & Kanste, Outi & Pelkonen, Marjaana & Peltonen, Heidi & Huurre, Taina & Pihkala, Jussi & Heiliö, Pia-Liisa 2015. Monialainen opiskeluhuolto ja sen johtaminen. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Petress, Ken 2006. An operational definition of class participation. College Student Journal, 40, no. 4

Rasku-Puttonen, Helena 2008. Oppilaiden osallisuus kouluyhteisössä. Teoksessa Lairio, Marjatta & Heikkinen, Hannu & Penttilä, Minna (toim.) Koulutuksen kulttuurit ja hyvinvoinnin politiikat 2008. Turku: Painosalama Oy.

Shier, Harry 2001. Pathways to Participation. Openings, Opportunities and Obligations. Teoksessa Children and Society Volume 15.

Uusitalo, I. & Laakso, T. 2005: ”Sit tääl on sellanen lohikäärme, millä voi ratsastaa...” – Lapset elinympäristönsä kehittäjinä. Teoksessa: Parkkinen, T. & Keskinen, S. (toim.): Lapsen sosiaalisen kehityksen moninaisuus. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 21. Turku: Turun kaupungin painatuspalvelukeskus. Suomi.

Finlex, 2013. Laki ammatillisessa peruskoulutuksessa 30.12.2013/1269. Viitattu 20.10.2015

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630>

LIITTEET

Liite1. Kysely kolmannen vuosikurssin opiskelijoille: Miten olet voinut vaikuttaa asioihin oppilaitoksessasi ja miten vaikutusmahdollisuuksia voitaisiin parantaa?

1. Minkä toimialan opiskelija olet?

- ☐ Humanistinen ja kasvatusala
- ☐ Kauneudenhoitoala
- ☐ Kulttuuriala
- ☐ Käsi- ja taideollisuus
- ☐ Liike-elämä, kauppa ja hallinto
- ☐ Maa-, metsä- ja luonto
- ☐ Matkailu- ravitsemus- ja talousala
- ☐ Ohjaava koulutus
- ☐ Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
- ☐ Tekniikka ja liikenne
- ☐ Tietotekniikka, tietojenkäsittely
- ☐ Turvallisuus

2. Oletko osallistunut johonkin seuraavista toiminnoista? *

- ☐ Tutortoiminta
- ☐ Opiskelijakuntatoiminta
- ☐ Opiskelijoille suunnattuihin kyselyihin vastaaminen
- ☐ Opiskelija-aloitteen teko
- ☐ Ryhmäytys
- ☐ Oppilaitoksen vapaa-aikatoiminta
- ☐ Jonkin tapahtuman järjestäminen oppilaitoksessa tai asuntolassa
- ☐ Oppilaitoksen eri toimintojen suunnitteluun, kommentointiin tai toteuttamiseen osallistuminen (esim. opetussuunnitelman kommentointi)
- ☐ Joku muu, mikä?

---

3. Jos et ole osallistunut, miksi?

- ☐ En ole kiinnostunut
- ☐ Ei ole aikaa
- ☐ En ole kuullut yllä olevista toiminnoista
- ☐ Kukaan ei ole pyytänyt mukaan

Vastaa seuraaviin kysymyksiin asteikolla 1-5

1=Heikosti, 2=Tyydyttävästi, 3=Hyvin, 4=Kiitettävästi, 5=Erinomaisesti

4. Kuinka hyvin opiskelijakuntatoiminnasta tiedotetaan opiskelijoille? *

- ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

5. Kuinka hyvin tutortoiminnasta tiedotetaan opiskelijoille? *

- ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

6. Onko opiskelijoilla mielestäsi päätösvaltaa oppilaitoksen asioihin? *

- ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

7. Minkälainen mahdollisuus opiskelijoilla on toimia vaikuttajina oppilaitoksessanne? *

- ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

Vastaa seuraaviin kysymyksiin asteikolla 1-5

1=Täysin eri mieltä ja 5=Täysin samaa mieltä

8. Minua kannustetaan ilmaisemaan omat mielipiteeni *

- ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

9. Voin osallistua omien asioideni käsittelyyn oppilaitoksessani *

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

10. Haluan vaikuttaa oppimisympäristöni *

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

11. Saan riittävästi tietoa vaikutusmahdollisuuksistani koulussa *

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

12. Mihin asioihin oppilailla tulisi mielestäsi olla mahdollisuus vaikuttaa oppilaitokseenne asioihin liittyen?

---

13. Mihin asioihin haluaisit muutosta oppilaitokseenne liittyen? *

---

14. Minulle mieluisin tapa vaikuttaa on... *

- ☐ Äänestäminen vaaleissa
- ☐ Mielenilmaukseen / tempaukseen osallistuminen
- ☐ Adressin allekirjoittaminen
- ☐ Opiskelijakunta-, /tutor-toimintaan osallistuminen
- ☐ Kyselyyn vastaaminen
- ☐ Konkreettinen tekeminen jonkin asian hyväksi
- ☐ Joku muu, mikä?
- ☐ Minua ei kiinnosta vaikuttaa asioihin

15. Miten opiskelijat voisivat mielestäsi vaikuttaa enemmän oppilaitoksen asioihin?

---

16. Miten mielestäsi voitaisiin lisätä opiskelijoiden viihtyvyyttä?

---

17. Miten voitaisiin lisätä opiskelijoiden yhteenkuuluvuuden tunnetta (yhteisöllisyyttä)?

Suurkiitos vastauksestasi!

Liite 2. Kysely Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän tutoreille

1. Ikä *

- ☐ 15
- ☐ 16
- ☐ 17
- ☐ 18
- ☐ 19
- ☐ 20-

2. Sukupuoli *

- ☐ Mies
- ☐ Nainen

3. Minkä toimialan opiskelija olet? *

- ☐ Hyvinvointikampus
- ☐ Ammattikampus
- ☐ Luonnonvara-ala

4. Kauanko olet ollut mukana tutortoiminnassa? *

- ☐ Alle puoli vuotta
- ☐ Alle vuoden
- ☐ Vuoden
- ☐ Kaksi vuotta
- ☐ Kolme vuotta

5. Onko sinulla aikaisempaa kokemusta tutortoiminnasta? *

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

6. Mitä kautta kuulit tutortoiminnasta ja miksi päätit lähteä tutoriksi? *

---

7. Kuinka usein tutorkokouksia järjestetään oppilaitoksessasi? *

- ☐ Useammin kuin kerran kuussa
- ☐ Kerran kuukaudessa
- ☐ Muutaman kuukauden välein
- ☐ Joku muu, mikä?

---

8. Kuinka kommunikoitte tutoreiden kesken tapaamisten välillä? *

- ☐ Kasvotusten
- ☐ Sähköposti
- ☐ Puhelut
- ☐ Facebook
- ☐ WhatsApp-ryhmä
- ☐ Emme kommunikoi tapaamisten välisenä aikana
- ☐ Joku muu, mikä?
- ☐

---

9. Minkälaisia asioita olette käsitelleet tutoreiden kesken ja/tai minkälaisia tapahtumia olette suunnitelleet? *

---

10. Koetko, että Sinua ja mielipiteitäsi kuullaan tutortoiminnassa (asteikolla 1-5)? *

1=Heikosti, 2=Tyydyttävästi, 3=Hyvin, 4=Kiitettävästi, 5=Erinomaisesti

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

11. Minkälaisia asioita tai teemoja haluaisit, että käsittelette tai painotatte tutortoiminnassa? *

---

12. Kuinka muille koulun oppilaille tiedotetaan tutortoiminnasta?

---

13. Mitkä asiat ovat mielestäsi tärkeimpiä positiivisen oppimisympäristön luomisen ja/tai ylläpitämisen kannalta? *

---

14. Kuinka opiskelijoiden vaikuttamisen mahdollisuuksia tuetaan ja vahvistetaan oppilaitoksessanne?

---

15. Mikä on mielestäsi tärkeintä toimivan tutortoiminnan kannalta? *

---

16. Mikä on mielestäsi tutorin tärkein tehtävä? *

Kuinka koet osallisuuden tasojen toteutuvan oppilaitoksenne toiminnassa asteikolla 1-5?

1=Heikosti, 2=Tyydyttävästi, 3=Hyvin, 4=Kiitettävästi, 5=Erinomaisesti

17. Tieto-osallisuus: Oikeus tiedon saamiseen ja tuottamiseen (Kuinka hyvin esim. tutortoiminnasta tiedotetaan oppilaille?) *

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

18. Suunnitteluosallisuus: Valmisteluun liittyvä vuorovaikutus (Kuinka esim. yhteistyö oppilaitoksen kanssa toimii ja kuinka hyvin oppilaita kuullaan tutortoimintaanliittyvissä päätöksissä?) *

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

19. Päätösosallisuus: Osallistuminen palvelujen tuottamista tai omaa oppilaitosta koskeviin päätöksiin (Onko tutoreilla mielestäsi päätösvaltaa oppilaitoksen asioihin?) *

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

20. Toimintaosallisuus: Oma toiminta oppimisympäristössä ja tutortoiminnassa (Minkälainen mahdollisuus oppilailla on toimia vaikuttajina oppilaitoksessa?) *

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

21. Mihin asioihin haluaisit muutosta oppilaitokseenne liittyen?

---

22. Mihin asioihin toivoisit muutosta tutortoimintaan liittyen?

Suurkiitos vastauksestasi!

Liite 3. Kysely Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän opiskelijayhdistys - KeKo ry:n hallitukselle ja toimipisteiden opiskelijakuntien hallituksille

1. Ikä *

- ☐ 15
- ☐ 16
- ☐ 17
- ☐ 18
- ☐ 19
- ☐ 20-

2. Sukupuoli *

- ☐ Mies
- ☐ Nainen

3. Olen... (Valitse kaikki joihin kuulut) *

- ☐ Opiskelijayhdistyksen hallituksen jäsen (KeKo ry)
- ☐ Oman toimipisteen opiskelijakunnan hallituksen jäsen

4. Minkä toimialan opiskelija olet? *

- ☐ Keski-Pohjanmaan Ammattiopisto
- ☐ Keski-Pohjanmaan Aikuiskoulutus
- ☐ Kokkolan Hyvinvointikampus
- ☐ Kannuksen toimipaikka
- ☐ Kaustisen toimipaikka
- ☐ Kälviän toimipaikka
- ☐ Perhon toimipaikka
- ☐ Toholammen toimipaikka

5. Kauanko olet ollut mukana opiskelijakuntatoiminnassa? *

- ☐ Alle puoli vuotta
- ☐ Alle vuoden
- ☐ Vuoden
- ☐ Kaksi vuotta
- ☐ Kolme vuotta
- ☐ Yli kolme vuotta

6. Onko sinulla aikaisempaa kokemusta opiskelijakuntatoiminnasta? *

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

Jos vastasit kyllä, missä yhteydessä?

- ☐ Yläkoulu
- ☐ Nuorisovaltuusto
- ☐ Joku muu, mikä?

---

7. Mitä kautta kuulit opiskelijakuntatoiminnasta ja miksi halusit lähteä mukaan hallitukseen? *

---

8. Minkälaisia asioita olette käsitelleet opiskelijakunnan hallituksen ja/tai opiskelijayhdistyksen hallituksen (KeKo ry) kokouksissa? *

---

9. Oletteko järjestäneet jotain toimintaa tai tapahtumia opiskelijakunnan hallituksessa ja/tai opiskelijayhdistyksessä (KeKo ry)? Jos olette, mitä? *

---

10. Koetko, että ajamanne asiat ovat menneet eteenpäin? (Asteikolla 1-5) *

1=Heikosti, 2=Tyydyttävästi, 3=Hyvin, 4=Kiitettävästi, 5=Erinomaisesti

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

11. Koetko, että Sinua ja mielipiteitäsi kuullaan opiskelijakunnan hallituksessa? (Asteikolla 1-5) *

1=Heikosti, 2=Tyydyttävästi, 3=Hyvin, 4=Kiitettävästi, 5=Erinomaisesti

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

12. Minkälaisia asioita haluaisit, että käsittelette opiskelijakunnan hallituksessa (esimerkiksi oppilaitoksen kehittäminen, kuten taukotilat)*

---

13. Mihin asioihin haluaisit muutosta oppilaitokseenne liittyen?

---

14. Kuinka usein toimikuntasi opiskelijakunnan hallitus kokoontuu (Kuinka usein teillä on kokouksia)? *

- ☐ Useammin kuin kerran kuukaudessa
- ☐ Kerran kuukaudessa
- ☐ 2-5 kuukauden välein
- ☐ Kerran puolessa vuodessa

15. Kuinka usein opiskelijayhdistyksen (KeKo ry) hallitus kokoontuu (Kuinka usein teillä on kokouksia)?

- ☐ Useammin kuin kerran kuukaudessa
- ☐ Kerran kuukaudessa
- ☐ 2-5 kuukauden välein
- ☐ Kerran puolessa vuodessa

16. Kuinka kommunikoitte opiskelijakunnan hallituksen jäsenten kanssa kokousten välisenä aikana? *

- ☐ Kasvotusten
- ☐ Sähköposti
- ☐ Puhelut
- ☐ Facebook
- ☐ WhatsApp-ryhmä
- ☐ Emme kommunikoi kokousten välisenä aikana

Joku muu, mikä?

☐

---

17. Kuinka muille koulun opiskelijoille tiedotetaan opiskelijakunnan hallituksen toiminnasta?

---

18. Kuinka yhteistyö oppilaitoksenne ja opiskelijakunnan hallituksen välillä mielestäsi toimii asteikolla 1-5
(kuinka asioista tiedotetaan, menevätkö käsittelemänne asiat eteenpäin opettajille)? *

- ☐ 1=Heikosti   ☐ 2=Tyydyttävästi   ☐ 3=Hyvin   ☐ 4=Kiitettävästi   ☐ 5=Erinomaisesti

19. Mikä on mielestäsi oppilaitoksenne toimivin yhteisöllisyyttä tai osallisuutta lisäävä toimintamalli? *

---

20. Kuinka opiskelijoiden vaikuttamisen mahdollisuuksia tuetaan ja vahvistetaan...

...Opiskelijakunnantoiminnassa?

☐

...Oppilaitoksessanne?

☐

...Koulutusyhtymän opiskelijayhdistyksessä (KeKo ry)?

☐

---

21. Mikä on mielestäsi oppilaitoksenne toimivin yhteisöllisyyttä tai osallisuutta lisäävä toimintamalli?

---

22. Mikä on mielestäsi tärkeintä toimivan opiskelijakunnan kannalta?

Kuinka koet osallisuuden tasojen toteutuvan oppilaitoksenne toiminnassa asteikolla 1-5?

1=Heikosti, 2=Tyydyttävästi, 3=Hyvin, 4=Kiitettävästi, 5=Erinomaisesti

23. Tieto-osallisuus: Oikeus tiedon saamiseen ja tuottamiseen (Kuinka hyvin esim. opiskelijakunnantoiminnasta tiedotetaan oppilaille?) *

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

24. Suunnitteluosallisuus: Valmisteluun liittyvä vuorovaikutus (Kuinka esim. yhteistyö oppilaitoksen kanssa toimii ja kuinka hyvin oppilaita kuullaan oppilaitokseen liittyvissä päätöksissä?) *

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

25. Päätösosallisuus: Osallistuminen palvelujen tuottamista tai omaa oppilaitosta koskeviin päätöksiin (Onko opiskelijakunnan hallituksen jäsenillä mielestäsi päätösvaltaa oppilaitoksen asioihin?) *

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

26. Toimintaosallisuus: Oma toiminta oppimisympäristössä ja opiskelijakunnan hallituksessa (Minkälainen mahdollisuus oppilailla on toimia vaikuttajina oppilaitoksessa?) *

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

27. Mihin asioihin toivoisit muutosta opiskelijakuntatoimintaan liittyen?

Suurkiitos vastauksestasi!

Liite 4: Haastattelurunko: Saku ry

1. Kertoisitko hieman työnkuvastasi?

---

2. Kertoisitko lyhyesti Saku ry:n toiminnasta?

---

3. Kertoisitko hieman Saku ry:n hankkeista?

---

4. Minkälaisia yhteisöllisyyttä ja osallisuutta vahvistavia toimintamalleja teillä on käytössä?

---

5. Minkälaisia käytäntöjä teillä on lisäämään ja tukemaan nuorten osallisuutta?

---

6. Mitkä ovat mielestäsi hyvinvoivan oppimisympäristön pääpiirteet?

---

7. Mitkä ovat parhaita hyvinvoinnin edistämisen malleja, joita voi hyödyntää ammatillisessa koulutuksessa?

---

8. Kertoisitko hieman Arjen Arkki -hankkeesta?

---

9. Kertoisitko Saku ry:n tutortoiminnasta?

---

10. Mikä on tärkeintä toimivan tutortoiminnan kannalta?

Liite 5: Haastattelurunko Sedu

1. Kertoisitko hieman työnkuvastasi?

---

2. Minkälaisia yhteisöllisyyttä ja osallisuutta vahvistavia toimintamalleja teillä on käytössä Sedulla?

---

3. Mikä on oppilaitoksenne toimivin yhteisöllisyyttä ja osallisuutta lisäävä toimintamalli?

---

4. Kertoisitko hieman Sedun opiskelijakunnan toiminnasta? Kuinka paljon hallituksessa on jäseniä, kuinka aktiivisesti hallitus kokoontuu?

---

5. Mikä on tärkeintä toimivan opiskelijakunnan kannalta?

---

6. Kuinka Sedun opiskelijakunnan hallitus on koottu?

---

7. Minkälaisia asioita opiskelijat haluavat ajaa?

---

8. Onko Sedun opiskelijakunnan toiminnassa toimikuntia?

---

9. Kuinka oppilaille tiedotetaan opiskelijakunnan toiminnasta? Kun uutta hallitusta muodostetaan ja pitkin vuotta?

---

10. Kuinka yhteistyö oppilaitoksen ja opiskelijakunnan hallituksen välillä toimii?
Minkälaisia yhteistyötapoja teillä on käytössä?

---

11. Toimivatko opiskelijaliitot yhteistyössä opiskelijakunnan kanssa?

Liite 6: Haastattelurunko Osallisuuskoordinaattori

1. Mitä työnkuvaasi kuuluu?

---

2. Kertoisitko hieman Kokkolan Nuorisovaltuuston toiminnasta?

---

3. Minkälainen nuorisovaltuuston kokoonpano on?

---

4. Minkälaisia keinoja tai ideoita teillä on lisäämään ammattiin opiskelevien osallisuutta?

---

5. Kuinka nuorille tiedotetaan nuorisovaltuuston toiminnasta?

---

6. Kuinka nuorten vaikuttamisen mahdollisuuksia tuetaan ja vahvistetaan?
